

Hogeschool Utrecht

Lerarenopleiding bachelor Aardrijkskunde
Lerarenopleiding bachelor Geschiedenis

Beperkte Opleidingsbeoordeling

010A2021.04

Samenvatting

In november 2021 zijn de volgende opleidingen van Hogeschool Utrecht (HU) bezocht door een visitatiepanel van NQA:

- Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde,
- Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis,

Deze opleidingen behoren tot de veertien lerarenopleidingen bachelor die het Instituut Archimedes van de HU in de voltijd en deeltijd in Utrecht aanbiedt. Het panel oordeelt **positief** over de kwaliteit van de voltijdse variant en de deeltijdvariant van deze opleidingen. De opleidingen zijn in de deeltijd- en voltijdvariant gestart met pilots waarin ervaringen worden opgedaan met leertuitkomsten. Deze ervaringen leiden tot onderwijskundige kaders en ontwerpeisen voor het nieuwe examenprogramma met onderwijseenheden van leeruitkomsten variërend van 15 tot 29 EC (verder 'het nieuwe examenprogramma'), dat in de voltijd- en deeltijdvariant zal worden ingevoerd.

De opleidingen kennen inspirerende leerlijnen. De opleiding Aardrijkskunde onderscheidt zich met het thema 'breng de school naar buiten en breng de wereld de klas in'. De opleiding Geschiedenis inspireert de studenten om actualiteit te koppelen aan Geschiedenis in de leerlijn Historisch redeneren.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De beoogde leerresultaten zijn relevant voor de opleidingsdomeinen en sluiten aan op het bachelorniveau. Ze sluiten bovendien aan op de eisen van de beroepspraktijk en op de bekwaamheidseisen voor de tweedegraadsleraar. De opleidingen hanteren de generieke kennisbasis en de vakspecifieke kennisbases voor Aardrijkskunde en voor Geschiedenis. De beoogde vakinhoudelijke en didactische leerresultaten komen daardoor goed overeen met de landelijk gemaakte afspraken. De beoogde leerresultaten zijn vertaald naar een raamwerk met leeruitkomsten. Er is een mooi leeruitkomstenboekje ontwikkeld waarbij de generieke eindkwalificaties zijn vertaald naar leeruitkomsten. De vakinhoudelijke en vakdidactische leerresultaten zijn aan dit boekje toegevoegd. De opleidingen werken bij het opstellen van de leeruitkomsten goed samen met de opleidingen van het bètacluster die zijn gestart met het nieuwe examenprogramma dat is gebaseerd op leeruitkomsten.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De programma's zijn gedegen van opzet en bestaan uit een conceptuele en een integrale leerlijn. Volgens een duidelijk gefaseerd plan wordt een nieuw examenprogramma ingevoerd dat op leeruitkomsten is gebaseerd. De pilots met leeruitkomsten die in de deeltijd- en voltijdvariant plaatsvinden leiden tot meer integratie tussen generieke en vakdidactische onderwerpen en tot meer flexibiliteit in het onderwijs. De nieuwe organisatie van onderwijsteams draagt ook bij aan deze integratie en sluit aan op de ontwikkeling van leergebieden in het voortgezet onderwijs.

De opleidingen bieden een leeromgeving die aansluit bij het domein Mens en Maatschappij in het toekomstige werkveld van de studenten. De programma's maken het de studenten mogelijk aan de beoogde leerresultaten te voldoen. Wel is er breder aandacht mogelijk voor vakdidactiek op

de leerwerkplek en bij de beroepsproducten. Het gezamenlijk aangeboden onderwijs in jaar drie en vier alsmede de andere vakoverstijgende projecten hebben een overtuigende meerwaarde voor de studenten. Bij het voorgenomen dubbele bevoegdheden traject is monitoring van de studielast en het inhoudelijk niveau van belang. Het panel heeft kennis mogen maken met een betrokken en gepassioneerd docententeam dat studenten opleidt tot vakinhoudelijk goede en startbekwame leraren.

Standaard 3: Toetsing

De opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Het toetsbeleid biedt een helder kader voor beide opleidingen voor de toetsing in het staande, cursorisch ingerichte examenprogramma (verder 'het staande examenprogramma') en voor de ontwikkeling van het nieuwe examenprogramma waarin leeruitkomsten worden getoetst. De uitvoering van de toetsing voldoet. De opleidingen maken gebruik van een goed en gevarieerd arsenaal aan toetsvormen. De opleidingen besteden voldoende aandacht aan de toetskwaliteit en aan de borging ervan. Er is een duidelijke rolverdeling tussen de opleidingen en de examencommissie. De toetskwaliteit wordt systematisch onderzocht en er is een goede dialoog gaande tussen opleidingen en examencommissie. Bij de toetsing van de integrale leerlijn hanteren de opleidingen uitgebreide beoordelingsformulieren met veel beoordelingscriteria. Soms zijn deze beoordelingen beperkt van toelichting voorzien.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De afstudeereenheid van het staande examenprogramma bestaat uit een assessment, een beroepsproduct, de landelijke kennistoets en een exemplarische cursus. Deze onderdelen geven samen een compleet beeld van het gerealiseerde eindniveau. Uit de beoordeelde afstudeerdossiers blijkt dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd in het staande examenprogramma van beide opleidingen. Het eindniveau van de opleidingen is op bachelorniveau en de inhoud van de producten zijn passend bij het werkveld van de opleidingen. In de onderdelen van het afstudeerprogramma, met name bij de bewijsstukken van het assessment, mag vooral bij de opleiding Geschiedenis de vakdidactiek duidelijker worden benadrukt. De beoordeelde tussenproducten laten zien dat in het nieuwe examenprogramma gebaseerd op leeruitkomsten de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

De aansluiting op het werkveld is goed. Afgestudeerden van beide opleidingen geven aan dat de opleidingen goed aansluiten op het beroepenveld. Afgestudeerden vinden over het algemeen snel na het afstuderen een passende functie of maken na het afronden van de deeltijdopleiding de gewenste loopbaanontwikkeling door.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding	7
Schets van de opleidingen	9
Terugblik vorige visitatie	11
Leeswijzer	11
Basisgegevens opleidingen	12
Beoordeling NVAO-standaarden	13
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	14
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	18
Standaard 3 Toetsing	29
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	34
Eindoordeel over de opleidingen	39
Aanbevelingen	40
Bijlagen	41
1. Bezoekprogramma	42
2. Bestudeerde documenten	44
3. Leerlijnen en cursussen staande examenprogramma	46

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de volgende twee lerarenopleidingen bachelor van Hogeschool Utrecht:

- Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde,
- Bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis.

Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Hogeschool Utrecht en in overleg met de opleidingen. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleidingen. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018), het *Protocol Beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten* van de NVAO (2019) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2020 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 23 en 25 november 2021. Het visitatiepanel bestond uit de volgende kernpanelleden en vakdeskundigen:

- de heer dr. B. Koster (voorzitter, domeindeskundige),
- de heer dr.ir. P.M. Murre (domeindeskundige),
- mevrouw drs. J.E.J. Rutten (domeindeskundige),
- mevrouw M.J.T.C. Grooten (student-lid),
- mevrouw H.A. van der Woude MEd (vakdeskundige Aardrijkskunde),
- de heer dr. P. Holthuis (vakdeskundige Geschiedenis).

De heer ir. A.B.C. Hoitink, mevrouw drs. Y.E. Leegstra en mevrouw I.M. Teerling, MMA LLB, auditors van NQA, hebben de visitatie begeleid, waarbij de heer Hoitink optrad als lead-auditor.

De opleidingen zijn ingedeeld in de visitatiegroep *HBO Tweedegraads lerarenopleidingen groep 2*. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretarissen vanuit NQA en andere evaluatiebureaus en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de beoordeling van de opleidingen is een gezamenlijke zelfevaluatie met bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel van beide opleidingen acht studentendossiers bestudeerd; vier eindwerken van de voltijdse variant en vier tussenproducten van de deeltijdvariant. Bij de selectie van de eindwerken is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering en studieroutes. Een overzicht van de bestudeerde eindwerken en tussenproducten is in bijlage 2 opgenomen.

Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige *peers*. In de week voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het vooroverleg en materiaalbestudering op de locatie van de opleiding plaatsgevonden en heeft het panel kennis gemaakt met de opleidingen. In het overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleidingen, waaronder studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de derde bezoekdag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleidingen. Medewerkers en studenten van de opleidingen zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via mail) te benaderen buiten de bezoekdag om (inloopspreekuur). Hiervan is geen gebruik gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleidingen. De panelleden hebben kennis genomen van de reactie van de opleidingen en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 15 april 2022

Panelvoorzitter

dr. B. Koster

Lead-auditor

ir. A.B.C. Hoitink

Schets van de opleidingen

Instituut Archimedes

De opleidingen behoren tot het Instituut Archimedes. Dit instituut van Hogeschool Utrecht verzorgt onderwijs in het educatieve domein voor ongeveer 4000 studenten. Naast veertien bachelor lerarenopleidingen biedt het instituut negen master lerarenopleidingen en vier maatwerktrajecten aan. Alle bachelor lerarenopleidingen kennen een voltijdse variant en een deeltijdvariant.

De opleidingen werken samen met de lectoraten van het kenniscentrum Leren en Innoveren van de hogeschool. Dit kenniscentrum bestaat uit lectoraten waarvan er acht nauw betrokken zijn bij Instituut Archimedes. Elk lectoraat kent een kenniskring waaraan docenten deelnemen en de verbinding wordt gelegd met het onderwijs. Een docent Aardrijkskunde is betrokken bij het lectoraat Organiseren van veranderingen in onderwijs. Daarnaast werkt deze samen met het lectoraat Bèta-didactiek in het opzetten van het vak Lesgeven in de natuur, waar studenten van de exacte vakken leren vakoverstijgend onderwijs te ontwikkelen. Beide opleidingen zijn betrokken bij een onderzoek van het lectoraat Curriculumvraagstukken funderend onderwijs dat onderzoek doet naar de behoefte aan een Masteropleiding Mens en Maatschappij.

Van vakgroepen naar onderwijsteams

Per januari 2021 is de organisatiestructuur van Instituut Archimedes ingrijpend gewijzigd. Voorheen bestond het instituut uit vakgroepen en een generiek docententeam gericht op de beroepscomponent. Sindsdien zijn de bachelor- en masteropleidingen georganiseerd in onderwijsteams die zoveel mogelijk zijn samengesteld volgens de leergebieden van de Vereniging van scholen in het voortgezet onderwijs (VO-raad). De VO-raad hanteert deze leergebieden bij de discussies en gesprekken over het toekomstige curriculum van het voortgezet onderwijs. De ongeveer 200 docenten behoren nu tot een van de volgende onderwijsteams:

- Mens, Natuur & Techniek (Natuurkunde, Scheikunde en Techniek),
- Mens, Natuur & Gezondheid (Biologie, Gezondheidszorg en Welzijn en Omgangskunde),
- Moderne Vreemde Talen (Duits, Frans, Spaans),
- Moderne Vreemde Talen (Engels),
- Kernvakken (Nederlands en Wiskunde),
- Mens & Maatschappij (Aardrijkskunde en Geschiedenis).

Per onderwijsteam is één opleidingsmanager aangesteld. De zes opleidingsmanagers vormen samen met de instituutdirecteur het managementteam van Instituut Archimedes. Naast de opleidingsmanager is er in elk onderwijsteam een opleidingscoördinator aangesteld die de logistieke processen coördineert. Binnen een onderwijsteam is voor elke opleiding een curriculumverantwoordelijke aangewezen die gaat over de inhoud, samenhang en kwaliteitsborging van het vakspecifieke deel van een opleiding. Voor de generieke pedagogiek, didactiek en beroepsvoorbereiding is in elk team een curriculumverantwoordelijke aangewezen.

Strategische ontwikkelingen

Er is een aantal onderwijsprojecten gaande in het kader van de gewenste strategische ontwikkeling van het instituut. Het meest ingrijpende project betreft het herontwerp van het curriculum voor alle bachelor lerarenopleidingen. Dit project behelst de ontwikkeling en uitvoering van het nieuwe op leeruitkomsten gerichte examenprogramma met onderwijseenheden van 15 tot 29 EC (verder 'nieuw examenprogramma') bij alle veertien opleidingen per september 2022.

Andere projecten betreffen de digitale geletterdheid / digitale didactiek, de intensivering studentbegeleiding (Start me up), de Zij-instroom in Beroep, de Toetsing en de Student teacher journey. Al deze projecten worden uitgevoerd binnen de volgende vier strategische ontwikkellijnen die met name in de beschrijving van standaard 2 en 3 verder aan de orde zullen komen:

- flexibiliseren op basis van leeruitkomsten,
- vergroten van de wendbaarheid van studenten, onder andere door dubbele bevoegdheden,
- intensiveren van de studentbegeleiding,
- versterken van regionale samenwerking.

Experiment leeruitkomsten

Alle deeltijdvarianten van de bachelor lerarenopleidingen nemen deel aan het Experiment leeruitkomsten. De deeltijdvarianten van de opleidingen Nederlands, Engels en Wiskunde zijn in eerste instantie, in 2017 gestart met het experiment. Deze drie deeltijdvarianten zijn in 2020 in het kader van het experiment positief beoordeeld. Deze beoordeling vond minder dan een jaar geleden plaats. Voor de beoordeling van deze deeltijdvarianten wordt verwezen naar het beoordelingsrapport van april 2021. De overige elf deeltijdvarianten zijn in 2018 met het Experiment leeruitkomsten gestart en worden in dit rapport beoordeeld. Deze deeltijdvarianten hebben in de afgelopen jaren ervaringen opgedaan met het werken met leeruitkomsten bij de cursussen Studie en Werk en Vakdidactiek. In eerste instantie zijn leeruitkomsten ontwikkeld voor de pedagogische en didactische bekwaamheden. Vervolgens is een nieuw toetsbeleid en een nieuw examenprogramma ontwikkeld. Het nieuwe op leeruitkomsten gebaseerde examenprogramma is per september 2020 ingevoerd bij de opleidingen Biologie, Natuurkunde, Scheikunde, Techniek en Wiskunde. De ervaringen die afgelopen jaar zijn opgedaan hebben geleid tot ontwerpeisen voor het nieuwe examenprogramma. Per september 2022 wordt dit nieuwe examenprogramma cohortsgewijs ingevoerd bij de voltijd- en deeltijdvariant van alle bachelor lerarenopleidingen.

Instituut Archimedes kiest ervoor om een relatief groot geheel van kennis, vaardigheden en attitudes te beschrijven in leeruitkomsten. Volgens deze visie hebben de leeruitkomsten de functie om het leren van studenten, het onderwijs en het toetsen te sturen. De studenten gaan vanuit leeruitkomsten in gesprek met docenten en verkennen welke relevantie een leeruitkomst heeft, wat nog is te ontwikkelen, in welke volgorde dat gaat plaatsvinden en hoe de beheersing wordt aangetoond. Het ontwerpen van onderwijs en het ontwikkelen van begeleidingsactiviteiten komt volgens deze visie voort uit een of meerdere leeruitkomsten. De toetsing is gericht op het vaststellen van de mate waarin leeruitkomsten worden beheerst. De leeruitkomsten dienen mogelijkheden te bieden om te differentiëren in onderwijs- en toetsvormen, zodat tegemoet wordt gekomen aan verschillen tussen studenten ten aanzien van voorkennis, werksituatie of voorkeuren. Tegelijkertijd dienen de leeruitkomsten de inhoud en het niveau van de opleidingen blijvend te verankeren.

ADEF preambule

De lerarenopleidingen bachelor zijn actief betrokken bij het landelijke overleg Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF). Ter voorbereiding op de visitaties van de clusters lerarenopleidingen bachelor heeft het ADEF een preambule opgesteld, waarin de ontwikkelingen in het werkveld en de tweedegraads lerarenopleidingen worden beschreven. De ontwikkelingen die zijn ingezet bij de lerarenopleidingen bachelor van Hogeschool Utrecht sluiten aan op de door de ADEF geschetste ontwikkeling. Er is sprake van een nauwe samenwerking

met opleidingsscholen die als partners worden betrokken bij het 'Samen leraren toekomstgericht opleiden'. Alle opleidingen werken in de Landelijke Vakoverleggen aan horizontale kwaliteitsborging in peerreviews en het updaten van landelijke kennisbases. Tot slot zijn de curricula van de lerarenopleidingen bachelor herontwikkeld aan de hand van de nieuwe landelijke beoogde leerresultaten in de kennisbases en vanuit de eigen ontwerpcriteria. Deze ontwerpcriteria zijn door de opleidingen gezamenlijk opgesteld als uitgangspunt voor alle tweedegraads lerarenopleidingen van Hogeschool Utrecht (voltijd en deeltijd). Vanuit het Bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen krijgen leeruitkomsten hierin steeds een grotere rol.

Aardrijkskunde en Geschiedenis

Aardrijkskunde is een relatief kleine opleiding. De instroom was bij de voltijdse variant in de afgelopen twee studiejaren respectievelijk 26 en 10 studenten. De instroom in de deeltijdvariant was respectievelijk acht (zes in september en twee in februari) en 11 (acht in september en drie in februari) studenten. De opleiding Geschiedenis kent een groter aantal studenten: de instroom was in de afgelopen twee studiejaren respectievelijk 99 en 78 studenten. De instroom ligt al een aantal jaren rondom de 100 studenten. In de deeltijdvariant stroomden in de afgelopen twee jaren respectievelijk 36 (24 in september en 12 in februari) en 26 (14 in september en 12 in februari) studenten in. De deeltijdse instroom is aanzienlijk verhoogd in de afgelopen jaren, met name door de instroom mogelijkheid in februari. Zo waren er bijvoorbeeld in studiejaar 16/17 slechts 15 deeltijdstudenten.

Terugblik vorige visitatie

Bij de vorige visitatie, zes jaar geleden, heeft het panel aanbevelingen gedaan ten aanzien van het betrekken van opleidingsscholen bij het onderwijs en het uitvoeren van internationaliseringsbeleid. Daarnaast werd extra aandacht gevraagd voor taalzwakkere studenten en aandacht voor vakverbreding en samenwerking. Het panel stelt vast dat de opleidingen sinds de vorige visitatie voldoende aandacht hebben geschonken aan deze aanbevelingen. Uit de documentatie en gesprekken met werkveldvertegenwoordigers blijkt dat de opleidingsscholen in de afgelopen jaren in toenemende mate worden betrokken bij de opleidingen. Bij de beschrijving van de onderwijsleeromgeving wordt dit verder toegelicht. Uit de documentatie blijkt verder dat er sprake is van een goed uitgewerkt internationaliseringsbeleid dat een ondersteunend kader biedt voor de opleidingen. De aandacht voor taalvaardigheden is herkenbaar in het curriculum zoals bij de leerlijn Beroep (zie standaard 2). Tot slot verwacht het panel dat de nieuwe organisatiestructuur volgens de leergebieden van de VO-raad de gewenste impuls gaat geven aan vakverbreding en samenwerking tussen opleidingen.

Leeswijzer

Instituut Archimedes heeft ervoor gekozen om de beoordeling van de veertien lerarenopleidingen bachelor te clusteren in vier rapporten. De clusters sluiten zoveel mogelijk aan bij de onderwijsteams van het Instituut Archimedes. In dit rapport beschrijft het visitatiepanel de lerarenopleidingen bachelor Aardrijkskunde en Geschiedenis. Per standaard beschrijft het panel eerst generiek wat voor alle lerarenopleidingen geldt en daarna wat specifiek voor de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis geldt. Omwille van de leesbaarheid worden de lerarenopleidingen bachelor met opleiding aangeduid en betreft het telkens de voltijdse en de deeltijdvariant van de opleiding, tenzij dit anders is aangegeven.

Basisgegevens opleidingen

Naam opleiding in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde
Oriëntatie en niveau	hbo; Bachelor
Graad	Bachelor
Aantal studiepunten	240 EC
Locatie	Utrecht
Onderwijstaal	Nederlands
Variant	Voltijd en deeltijd
Registratie nummer in CROHO	35201

Naam opleiding in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis
Oriëntatie en niveau	hbo; Bachelor
Graad	Bachelor
Aantal studiepunten	240 EC
Locatie	Utrecht
Onderwijstaal	Nederlands
Variant	Voltijd en deeltijd
Registratie nummer in CROHO	35197

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Experiment leeruitkomsten:

- *De visie van de instelling op flexibilisering is vertaald naar een onderwijskundig concept dat is doorgevoerd in de experimenteervariant;*
- *De leeruitkomsten zijn vertaald naar eenheden van leeruitkomsten van maximaal 30 EC, die gezamenlijk en in samenhang de student in staat stellen de eindkwalificaties te realiseren;*
- *De leeruitkomsten zijn (a) leerwegonafhankelijk, (b) representatief voor de eindkwalificaties van de opleiding, (c) herkenbaar voor het werkveld, (d) specifiek en meetbaar, (e) transparant, (f) samenhangend en (g) duurzaam.*

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De beoogde leerresultaten zijn relevant voor de domeinen van de opleidingen en sluiten aan op het hbo-bachelorniveau. De eindkwalificaties zijn als leeruitkomsten geformuleerd. De leeruitkomsten sluiten aan op de landelijk overeengekomen bekwaamheidseisen voor tweedegraads leraren en zijn afgestemd op de eisen van de beroepspraktijk. De opleidingen hanteren de generieke kennisbasis en de vakspecifieke kennisbases zoals die door de Vereniging van Hogescholen zijn opgesteld. Daarmee komen de vakinhoudelijke en didactische doelstellingen overeen met de landelijke afspraken die zijn gemaakt.

De beoogde leerresultaten zijn vertaald naar een raamwerk met leeruitkomsten. Er is een leeruitkomstenboekje ontwikkeld waarbij de generieke eindkwalificaties zijn vertaald naar leeruitkomsten. Er zijn handleidingen gemaakt voor de vakinhoudelijke en vakdidactische leeruitkomsten die aan dit boekje worden toegevoegd. Daarbij maken de opleidingen goed gebruik van de ervaringen die de opleidingen van het bètacluster opdoen. Het panel ziet deze vakoverstijgende samenwerking als een sterk punt in de verdere ontwikkeling van leeruitkomsten.

Onderbouwing

Visie op het beroep

Volgens de opleidingen kan de beroepscontext van een tweedegraadsleraar zeer verschillend zijn en kan deze context snel wijzigen. De samenleving is namelijk voortdurend in beweging en vraagt om krachtige, nieuwsgierige en betrokken burgers. Het onderwijs speelt een belangrijke rol bij het voldoen aan deze vraag. Volgens de opleidingen legt het onderwijs een basis voor duurzame ontwikkeling en vorming van (wereld)burgers. De op te leiden leraren begeleiden leerlingen en studenten bij het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houding, zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot krachtige en verantwoordelijke burgers. Gezien de voortdurende veranderingen in de samenleving vindt het opleiden plaats in nauwe samenwerking met het beroepenveld. De context van het beroepenveld kan zeer verschillend zijn. De leraren kunnen bijvoorbeeld een schoolvak op een gymnasium of mbo verzorgen of leerlingen in een bepaald leergebied begeleiden in het vmbo-basis/kader. Deze mogelijke variatie in schoolprofielen en

niveaus waarop wordt lesgegeven vraagt volgens de opleidingen om leraren die allround zijn opgeleid en flexibel inzetbaar zijn. De kaders van curriculum.nu zijn voor de opleidingen mede bepalend voor het beroepsprofiel. Naast Aardrijkskunde en Geschiedenis worden studenten voorbereid om Mens en Maatschappijvakken te geven, waarbij onderwerpen aan bod komen die bijdragen tot burgerschapsvorming. Er is aandacht voor het bij leerlingen kunnen ontwikkelen van een meer open houding naar andere standpunten en perspectieven.

Opleidingsprofielen

De opleidingsprofielen sluiten goed aan op de beroepsvisie van de opleidingen. In het algemeen dienen afgestudeerden te beschikken over actuele vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis en vaardigheden. Het is van belang dat zij het eigen handelen en de beroepspraktijk kunnen onderzoeken en verbeteren. Daarbij is een ondernemende houding van belang om kansen te benutten en samen te werken met externe partijen. Het onderwijs houdt wat de opleidingen betreft meer in dan het begeleiden van leerlingen naar het diploma, het gaat daarbij ook om persoons- en burgerschapsvorming van leerlingen. De opleidingen besteden aandacht aan de allround ontwikkeling en de flexibele inzetbaarheid van studenten. Tijdens hun opleiding komen ze op meerdere momenten in aanraking met verschillende contexten van het beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs.

Beide opleidingen nemen het uitgangspunt dat studenten de wereld om zich heen leren begrijpen. Studenten Geschiedenis worden er (op basis van inleving en standplaatsgebondenheid) van bewust gemaakt dat onderwerpen vanuit verschillende perspectieven benaderd kunnen worden. Ook voor studenten Aardrijkskunde is deze bewustwording belangrijk en dit komt sterk naar voren in de opleiding. Vanuit de diversiteit van de samenleving worden de studenten van beide opleidingen opgeleid om huidige en toekomstige vraagstukken vanuit meerdere dimensies/ perspectieven te analyseren. Verder is het zowel bij de opleiding Aardrijkskunde als Geschiedenis belangrijk dat studenten een kritische houding ontwikkelen waarbij studenten leren om de betrouwbaarheid van informatie in te schatten en derhalve mediawijze burgers zijn. De opleiding Aardrijkskunde onderscheidt zich daarnaast door de sterke nadruk op veldwerk en de didactiek daarbij, waarbij niet alleen de klas naar buiten gaat, maar ook de wereld in de klas wordt gehaald. Bij de opleiding Geschiedenis ligt de nadruk sterk op het aanleren van historisch redeneren.

De opleidingen werken in het onderwijsteam Mens en Maatschappij veel samen ten aanzien van de beoogde leerresultaten. Daarnaast werkt de opleiding Aardrijkskunde vanuit hun profiel ook samen met de Exacte Vakken in het leergebied 'Mens en Natuur' waarbij duurzaamheid een belangrijk thema is evenals 'Ontwerpen van interdisciplinair onderwijs'. Het panel ziet de opleidingsoverstijgende samenwerking als een mooie en sterke ontwikkeling die goed aansluit op de vraag uit het werkveld. De opleidingen zijn volgens het panel terecht trots op hun opleidingsprofielen en de gekozen accenten die goed aansluiten op maatschappelijke ontwikkelingen.

Landelijke kaders

Uit de studiegidsen en dekkingsmatrices blijkt dat beoogde leerresultaten overeenkomen met de landelijke en wettelijke kaders voor tweedegraadsleraren opleidingen. Deze kaders bestaan uit bekwaamheidseisen en kennisbases. De bekwaamheidseisen hebben betrekking op professioneel handelen en op de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische

bekwaamheden. De kennisbases zijn in het programma 10voordeleraar ([www.10voordeleraar](http://www.10voordeleraar.nl)) afgesproken. Voor alle lerarenopleidingen bachelor geldt de generieke kennisbasis.

Leeruitkomsten

Het panel stelt vast dat de instellingsvisie op flexibel onderwijs is vertaald naar een onderwijskundig model met leeruitkomsten.

Voor alle opleidingen is een leeruitkomstenboekje ontwikkeld met een generiek raamwerk van leeruitkomsten dat geldt voor de beroepsvoorbereiding. Het generieke raamwerk van leeruitkomsten is in overleg met het werkveld en met de studenten tot stand gekomen. In onderstaande figuur is het generieke raamwerk uitgebeeld. De leeruitkomsten zijn verdeeld over vijf kerntaken. De generieke kerntaken; 'ontwerpen van onderwijs', 'uitvoeren van onderwijs', 'evalueren van leren' en 'professioneel handelen', gelden voor alle opleidingen. De kerntaak, 'beheersen van het vak' verschilt per opleiding.

Figuur 1: Generieke raamwerk leeruitkomsten Instituut Archimedes (Bron: Leeruitkomstenboekje-2, 2019)

Per opleiding is in een dekkingsmatrix de samenhang aangegeven van de leeruitkomsten met de landelijke bekwaamheidseisen, de generieke kennisbasis en de vakspecifieke kennisbasis. De relatie met de Dublindescriptoren is in het document Legitimering Leeruitkomsten aangegeven. Op deze wijze is volgens het panel per opleiding aangetoond dat de leeruitkomsten aansluiten op de algemene hbo-oriëntatie en de algemene eisen van de beroepspraktijk. Het panel merkt op dat het raamwerk met kerntaken als het ware een extra laag legt over de landelijke vakinhoudelijke, vakdidactische bekwaamheidseisen en brede professionalisering. Het panel adviseert de opleidingen om bij het implementeren van dit raamwerk duidelijk de relatie te leggen tussen deze kerntaken en de landelijke bekwaamheidseisen.

De leeruitkomsten voldoen aan de criteria van het Protocol Beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten van de NVAO. De leeruitkomsten zijn geclusterd in onderwijseenheden met een omvang van minimaal 15 tot maximaal 29 EC. Alle leeruitkomsten zijn of worden uitgewerkt in kennis, vaardigheden en houdingsaspecten en beschrijven wat studenten dienen te weten, te begrijpen en kunnen toepassen na afronding van een onderwijseenheden. In de onderwijseenheden kunnen studenten kiezen voor een student-docentgestuurde route met leertaken die door de opleiding worden aangegeven of voor een studentgestuurde route waarbij de studenten leerwegonafhankelijk de leeruitkomsten aan kunnen tonen. Om studenten bij deze keuze te ondersteunen zijn van elke leeruitkomst mogelijke middelen, activiteiten en bewijsstukken beschreven. Volgens het panel biedt deze handreiking studenten goede ondersteuning om leerwegonafhankelijk de leeruitkomsten aan te tonen.

Visie op onderzoek

Het onderzoek betreft volgens de opleidingen de kennis, vaardigheden en houding die nodig zijn om in de beroepspraktijk beslissingen te kunnen nemen, bij te stellen en te verbeteren. Deze instituutsbrede visie is herkenbaar in de opzet van het generieke raamwerk van leeruitkomsten (figuur 1) met de kerntaken 'ontwerpen van onderwijs', 'uitvoeren van onderwijs' en 'evalueren van leren'. Daarnaast bevat de kerntaak Professioneel handelen een leeruitkomst die specifiek op onderzoek betrekking heeft: 'onderzoekend vermogen inzetten'. De leeruitkomsten laten zien dat het onderzoek betrekking heeft op vraagstukken die voortkomen uit de werk-/stagepraktijk van de studenten en om vraagstukken die bijdragen aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk in het algemeen. Het resultaat van onderzoek is bij voorkeur een beroepsproduct dat overdraagbaar is aan de beroepspraktijk. Een voorbeeld hiervan is het beroepsproduct Flipping History en didactisch coachen van een student Geschiedenis.

Afstemming met het beroepenveld

Uit gesprekken met verschillende vertegenwoordigers van het beroepenveld leidt het panel af dat de beoogde leerresultaten goed zijn afgestemd op het regionale beroepenveld. Instituut Archimedes kent een actieve Raad van Advies die als kennispartner wordt ingezet en die het managementteam adviseert over ontwikkelingen in het werkveld. De Raad van Advies is breed samengesteld met vertegenwoordigers van het werkveld en belangrijke partijen uit het werkveld. Naast vertegenwoordigers van het (v)mbo en het avo is de VO-raad, het ministerie van OCW en de Universiteit Utrecht vertegenwoordigd in de Raad van Advies. Uit de gevoerde gesprekken met vertegenwoordigers van het werkveld blijkt dat het werkveld in toenemende mate wordt betrokken bij de onderwijsontwikkelingsprojecten en bij het samen opleiden van studenten in de praktijk. De alliantie ULOA (Utrecht Leert Opleiders Alliantie) wordt hierbij specifiek genoemd. Dit betreft een samenwerkingsverband waarin de opleidingen samenwerken met de Graduate School of Teaching van de Universiteit Utrecht, de HU-pabo ITT, de Marnix-pabo, de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de Universiteit voor Humanistiek.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Experiment leeruitkomsten:

- *Leersituatie en –omgeving zijn passend bij de beoogde leeruitkomsten en bij de behoefte en omstandigheden van (een groep) studenten;*
- *Opleiding kan verantwoorden dat de leeractiviteiten en de begeleiding van studenten adequaat zijn voor het behalen van de leerresultaten en houdt daarmee rekening met verschillen in achtergrond van studenten;*
- *Docenten zijn aantoonbaar competent om studenten te begeleiden bij de keuze voor en vormgeving van de leeractiviteiten*
- *Student voldoet aan de wettelijke instroomeisen;*
- *Vooraf maken opleiding en studenten expliciete inhoudelijke afspraken over de invulling van het individuele opleidingstraject per eenheid van de leeruitkomsten en de begeleiding daarvan door de docent*
- *Bij duale opleiding is een tripartite overeenkomst met de werkorganisatie verplicht, bij deeltijd wenselijk*
- *De opleiding verantwoordt hoe docenten tot een eenduidige interpretatie van leeruitkomsten komen;*
- *De opleiding heeft een gestructureerde praktijk van kwaliteitsborging van opleidingstrajecten van individuele studenten en de versterking ervan door tussentijdse evaluatie en verbetering.*

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De cursorische leerdoelgerichte programma's zijn gedegen opgebouwd en worden goed uitgevoerd. De implementatie van de nieuwe op leeruitkomsten gebaseerde examenprogramma's verloopt gefaseerd aan de hand van een duidelijk uitgewerkt raamwerk voor leeruitkomsten. De ervaringen die in het Experiment leeruitkomsten worden opgedaan leiden tot ontwerpcriteria voor de nieuwe examenprogramma's. Het panel stelt vast dat het leren op de opleidingen steeds verder wordt afgestemd met het leren in de praktijk. Er is sprake van een toenemende samenwerking met de opleidingsscholen in de regio, die als partners van de opleidingen worden beschouwd. Wel merkt het panel op dat er meer aandacht zou mogen zijn voor de opleidingsspecifieke vakdidactiek in de praktijk, bijvoorbeeld door een lesbezoek van een vakdidacticus te realiseren.

Het Experiment leeruitkomsten heeft er toe geleid dat de studenten meer integratie ervaren tussen de algemene didactiek en de vakdidactiek. De nieuwe organisatie met onderwijsteams heeft ook bijgedragen aan deze integratie. Volgens het panel is het waardevol dat de onderwijsteams zoveel mogelijk volgens de leergebieden van het voortgezet onderwijs zijn ingericht. De generieke, vakinhoudelijke en vakdidactische expertise van de docenten is van goede kwaliteit. De docenten zijn gepassioneerd over hun vakgebied en voor het opleiden van leraren. De recent aangenomen (hybride) docenten uit het werkveld, die hier tevens gedeeltelijk blijven werken, hebben meerwaarde voor het team. Het panel meent dat het samenwerken en uitwisselen zeer belangrijk zijn bij het implementeren van het nieuwe onderwijs. De docenten

krijgen in het nieuwe onderwijs een andere rol waarbij ze naast begeleiden en coachen vooral individuele leerprocessen faciliteren bij studenten met onder andere begeleiding en coaching.

Onderbouwing

Inhoud en opbouw van de staande examenprogramma's

De staande examenprogramma's bestaan uit cursussen waarin met leerdoelen wordt gewerkt. Figuur 2 geeft een globaal overzicht van deze cursussen. Het panel vindt het positief dat de opbouw van de staande examenprogramma's identiek is voor de voltijd- en de deeltijdvariant. De studenten kunnen daardoor eenvoudiger wisselen van opleidingsvariant of aanvullend vakinhoudelijke cursussen volgen van een andere opleiding. Het panel stelt vast dat bij de uitvoering en de didactiek van het onderwijs voldoende rekening wordt gehouden met de omstandigheden waarin voltijd- en deeltijdstudenten studeren. Zo wordt in het programma voor de voltijdstudenten meer tijd besteed aan begeleide werkcolleges en aan extra verwerkingsopdrachten.

Cursorisch leerdoelgericht programma: raamwerk voor alle tweedegraads lerarenopleidingen			
Fase	Leerlijn	Cursussen	EC
propedeusefase	Conceptueel	Vakinhoudelijke en vakdidactische cursussen (opleidingsspecifiek)	35
		Beroepscursussen; Pedagogische en algemeen didactische kennis en vaardigheden	15
	Integraal	Studie en Werk: Werkplekleren en studieloopbaanbegeleiding	10
Hoofdphase	Conceptueel	Vakinhoudelijke en vakdidactische cursussen (opleidingsspecifiek)	60
		Landelijke kennistoets	1
		Beroepscursussen; pedagogische en algemeen didactische kennis en vaardigheden	25
	Integraal	Cursussen Studie en Werk	40
		Cursussen Beroepsproduct	20
		Assessment startbekwaam	4
	Profileringsruimte	Minor	30

Figuur 2; Een overzicht van de staande cursorisch leerdoelgerichte programma's van alle lerarenopleidingen.

Het panel vindt de opzet en de inhoudelijke opbouw van de programma's duidelijk. Alle opleidingen hanteren een conceptuele en een integrale leerlijn. Tot de conceptuele leerlijn behoren de vakinhoudelijke cursussen, de vakdidactische cursussen en de beroepscursussen. De vakinhoudelijke en vakdidactische cursussen zijn opleidingsspecifiek. De inhoud van deze cursussen betreft de kennis van het schoolvak, de beroepskennis en vaardigheden. In een Landelijke Kennis Toets wordt de kennis van het schoolvak op het niveau van inzicht getoetst. Door deze toets is per opleiding geborgd dat de inhoud van de opleidingen voldoet aan de landelijke afspraken ten aanzien van kennis en inzicht van het schoolvak. De inhoud van de beroepscursussen betreft de generieke kennisbasis. In cursussen zoals 'Lesgeven in het vo/mbo', 'Leerprocessen', 'De leraar als pedagoog', wordt het didactisch, pedagogisch en professioneel handelen ontwikkeld. De inhoud van de beroepscursussen is voor alle opleidingen gelijk.

De inhoud van de integrale leerlijn betreft de generieke kennisbasis en bestaat uit de cursussen Studie en Werk, Beroepsproduct en het Assessment Startbekwaam. Deze cursussen zijn gelijk voor alle opleidingen. Het niveau en de complexiteit van deze cursussen neemt toe naarmate het programma vordert. In Studie en Werk vindt het leren op de werkplek en de studieloopbaanbegeleiding plaats. De inhoud van deze cursussen betreft het didactisch, pedagogisch en professioneel handelen. De cursussen beroepsproduct zijn specifiek op het professioneel handelen gericht. In het tweede, derde en vierde leerjaar voeren studenten telkens een onderzoek uit waarin ze hun eigen handelen of de schoolpraktijk onderzoeken en een beroepsproduct opleveren. Het derde beroepsproduct is een onderdeel van de afstudeereenheid. In het Assessment Startbekwaam wordt de generieke kennisbasis integraal getoetst. In dit assessment laten studenten zien dat ze de generieke kennisbasis beheersen en startbekwaam zijn. Dit assessment is ook een onderdeel van de afstudeereenheid.

Conceptuele leerlijnen

De dekkingsmatrices die per opleiding zijn opgesteld laten zien dat de vakinhoudelijke en vakdidactische cursussen aansluiten op de vakspecifieke kennisbasis van de opleidingen. Per opleiding is aangegeven welke cursussen bijdragen aan de domeinen van de kennisbasis van de desbetreffende opleiding. De vakinhoudelijke en vakdidactische cursussen hebben een omvang van doorgaans 5 EC. Een enkele keer is de omvang 10 of 15 EC. Het niveau en de complexiteit van deze cursussen neemt toe naarmate het programma vordert.

Beide opleidingen hanteren eigen thema's binnen het vakinhoudelijke en vakdidactische deel van het programma. Deze thema's binnen leerlijnen sluiten volgens het panel goed aan op de landelijke kennisbases. Binnen een aantal cursussen van de opleidingen is extra aandacht voor ICT. Bij de cursus Weer en Klimaat (Aardrijkskunde) oefenen de studenten bijvoorbeeld met Excel en bij de cursus Vakdidactiek 3 (Geschiedenis) maken studenten een ontwerp voor een digitale lessenserie.

Aardrijkskunde kent de leerlijnen Fysische Geografie, Sociale Geografie, Vakdidactiek & vaardigheden en Synthese. De synthese is per regio (Europa, Alpen en Marokko) vormgegeven. De cursus Ecologie en landschap (leerlijn Fysische Geografie) wordt samen met de opleiding Biologie aangeboden. De cursussen Vakdidactiek en vaardigheden 2 en Ontwerpen van interdisciplinair onderwijs uit de leerlijn Vakdidactiek worden aangeboden tezamen met verschillende Bèta-vakken. De cursussen uit de afstudeerrichting worden grotendeels met de opleiding Geschiedenis uitgevoerd.

Geschiedenis kent de leerlijnen Algemene geschiedenis, Nederlandlijn, Historisch redeneren en Vakdidactiek. In de Nederlandlijn worden alle tijdsvakken uit de kennisbasis behandeld. Binnen de leerlijn Algemene geschiedenis worden de thema's Historisch overzicht, Niet-westerse geschiedenis en Cultuurgeschiedenis in cursussen behandeld. De cursus Religieuze geschiedenis is gekoppeld aan de leerlijn Historisch redeneren.

De opbouw van complexiteit in de vakspecifieke kennisbases is vormgegeven aan de hand van de taxonomie van Bloom: zo is bijvoorbeeld bij Aardrijkskunde de cursus 'Landschappen 2' in jaar drie een verdieping van de cursus van jaar één, waarbij studenten in jaar drie zelf veldwerk moeten opzetten, uitvoeren en evalueren. Bij Geschiedenis is het curriculum semi-concentrisch opgebouwd: de cursussen beginnen in jaar één met kennis en eindigen met evaluatie en creatie

in jaar drie bij bijvoorbeeld de cursus Nederland in een polariserende wereld. Het panel vindt dat de opbouw in complexiteit adequaat is vormgegeven. In de vakdidactische cursussen van de leerlijnen Vakdidactiek starten studenten met het ontwerpen van een les en werken ze door de opleiding heen naar het ontwerpen van een leerstoflijn

Bij de opleiding Aardrijkskunde ligt de focus op veldwerk en excursies met het motto 'breng de klas naar buiten en de wereld de klas in'. Het gaat hier niet alleen om uitvoeren van of leren over grote excursies of veldwerkweken, maar er wordt ook gekeken naar kleine, korte opdrachten die binnen de stof uit te voeren zijn, zoals het volgen/uitzetten van een looproute. Het dubbele bodemprincipe komt bij het veldwerk volgens docenten en studenten goed tot recht. Studenten vertellen het panel deze focus en de wijze van aanbieden te waarderen. Het panel constateert dat de opleiding met de nadruk op veldwerk een voor studenten en werkveld interessant kenmerk heeft dat gedurende het vakspecifieke onderwijs naar voren komt. De opleiding Aardrijkskunde voert hiermee een consistent vakdidactisch programma uit.

Het speerpunt van de opleiding Geschiedenis is Historisch denken en redeneren. In het eerste jaar is hier een aparte cursus aan gewijd, in de latere jaren is deze vaardigheid op een hoger niveau geïntegreerd in de cursussen. Het panel vindt deze focus, waar recente ontwikkelingen in de maatschappij in een historisch perspectief geplaatst worden, een mooi uitgangspunt. Het valt het panel op dat de opleiding Geschiedenis alleen in het eerste jaar aandacht besteedt aan de tijdsvakken Prehistorie, Klassieke oudheid en Middeleeuwen. Tijdens de gesprekken is toegelicht dat deze basis volgens de opleiding voldoende is om de lessen in de onderbouw op de scholen te geven en dat studenten tijdens hun opleiding leren om zichzelf te professionaliseren als een schoolvak verandert. Het panel adviseert, ook voor het nieuwe examenprogramma, om scherp te blijven op het evenredig terug laten komen van de tijdsvakken uit de kennisbasis in de cursussen.

De opleidingen besteden in hun programma's volgens het panel voldoende aandacht aan de 'taligheid' van de vakgebieden. Er is begeleiding in het concretiseren van complexe vaktaal en het aanleren van begrijpend en kritisch lezen en denken op de verschillende schooltypes. Studenten krijgen hiernaast de tools aangereikt om eigen visie op het vakgebied Mens en Maatschappij en het docentschap te ontwikkelen.

Het panel waardeert tot slot de vakoverstijgende cursussen en projecten die de programma's van de opleidingen kenmerken. Zoals hierboven benoemd, volgen de Aardrijkskunde studenten vanaf het tweede jaar cursussen met studenten van de opleiding Biologie en andere bèta-opleidingen. De vakdidactische cursussen in jaar 3 worden door de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis gemeenschappelijk aangeboden. Het vakoverstijgende aspect is volgens het panel gezien het beroepenveld (Mens en Maatschappij) bijzonder passend en is derhalve van meerwaarde voor de studenten.

Beroepscursussen

De beroepscursussen bestaan uit pedagogisch-didactische thema's die gedurende de opleiding in complexiteit toenemen. Tevens wordt gewerkt aan toenemende zelfstandigheid van studenten. In de propedeuse maken studenten in de eerste cursus kennis met het werkveld van het voorgezet en het middelbaar beroepsonderwijs en leren ze wat het inhoudt om een les voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren. De tweede cursus gaat in op de ontwikkeling van jongeren tijdens de adolescentie en hoe je daar in het onderwijs mee om kunt gaan, als op het omgaan met diversiteit van leerlingen. De derde cursus gaat in op de theorie van het leren en de

leerprocessen. In de hoofdfase vindt de verdieping plaats op het ontwerpen van onderwijs onder andere met behulp van het curriculaire spinnenweb van SLO. De studenten ontwikkelen daarnaast een eigen visie op het pedagogisch handelen in de klas. In de afsluitende beroepscursus maken studenten de keuze voor het lesgeven in het beroepsonderwijs of in het algemeen vormend onderwijs. Afhankelijk van de persoonlijke voorkeur en de leerwerkplek verdiepen studenten gedurende drie blokken hun kennis en vaardigheden in de algemene taken van een docent in het beroepsonderwijs of in het algemeen voortgezet onderwijs.

Integrale leerlijn

In de integrale leerlijn staat het leren in de beroepspraktijk en het onderzoeken van de beroepspraktijk centraal. De leeractiviteiten vinden met name op de leerwerkplek van de studenten plaats, waarbij kennis, vaardigheden en houdingsaspecten worden geïntegreerd en toegepast. In elk semester is er een cursus Studie en Werk die bestaat uit het werkplekleren en de studieloopbaanbegeleiding. De studenten maken onderdeel uit van een leerteam. Dit is een vaste groep studenten die wekelijks bijeenkomt om samen te werken aan leervragen. Ze worden daarbij begeleid door een leerteambegeleider. In de eerste semesters van de opleidingen observeren studenten vooral de beroepspraktijk en maken ze kennis met verschillende soorten van voortgezet onderwijs. Na de propedeuse voeren studenten op de leerwerkplek in toenemende mate zelfstandig onderwijs uit. Ze worden hierbij begeleid door een docent van de hogeschool en door een werkplekbegeleider op de werkplek. Als de leerwerkplek een opleidingsschool betreft, wordt de begeleiding vormgegeven door de schoolopleider, werkplekbegeleider en een instituutsopleider samen. De schoolopleider is werkzaam op de opleidingsschool en heeft een coördinerende functie. De instituutsopleider stemt af tussen de leerarenopleiding en de opleidingsschool. De opleidingsscholen maken deel uit van een (gesubsidieerd) Samen Opleiden partnerschap en bezitten het Keurmerk Opleidingsscholen waarmee het instituut Archimedes met de opleidingsschool de kwaliteit van het samen opleiden en samen professionaliseren borgen.

Bij de opleiding Geschiedenis hebben studenten de eerste drie jaren een vaste Studie en Werk begeleider (vakdocent), hetgeen het panel waardeert. Het panel merkt wel op dat studenten niet altijd bezocht worden door een vakdidacticus op de leerwerkplek. De begeleiding van vakdidactiek in de praktijk lijkt hierdoor onderbelicht: zo is er bijvoorbeeld niet per definitie aandacht voor de focus op veldwerk op de leerwerkplekken bij Aardrijkskunde. Het panel adviseert de opleidingen meer aandacht aan de opleidingsspecifieke vakdidactiek in de praktijk te besteden.

Het ontwikkelen van onderzoekend vermogen en het leren reflecteren vindt specifiek plaats in de cursussen Beroepsproduct. De studenten leren in deze cursussen de kennis en vaardigheden die nodig zijn om onderzoek uit te voeren en hoe ze onderzoek kunnen gebruiken voor het verbeteren van de eigen lespraktijk of de schoolpraktijk. In de gehele opleiding zijn er in totaal drie cursussen waarin telkens een beroepsproduct wordt opgeleverd. De derde cursus is een onderdeel van het afstuderen. Studenten voeren dan in opdracht van de leerwerkplek zelfstandig een onderzoek uit en leveren vervolgens een beroepsproduct op.

Profileringsruimte

Studenten kunnen hun expertise en vaardigheden in de profileringsruimte verder ontwikkelen en verbreden. Ze kunnen kiezen uit het minoraanbod van de hogeschool of een minor volgen bij een andere hogeschool. Daarnaast kunnen ze keuzecursussen volgen of een minor of cursus in het

buitenland volgen. De invulling van de profileringsruimte is vrij, maar wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de examencommissie. Aan studenten van de deeltijdvariant die al een hbo-opleiding hebben afgerond, verleent de examencommissie veelal een vrijstelling voor de profileringsruimte.

Inhoud en opbouw van het nieuwe examenprogramma

Het nieuwe examenprogramma bestaat uit onderwijseenheden als eenheden van leeruitkomsten. Het werken met leeruitkomsten is instituutsbreed in 2018 gestart. Beide opleidingen zijn gestart met pilots bij de cursussen Studie en Werk. In deze cursussen verbinden studenten hun leervragen expliciet aan leeruitkomsten en kunnen ze op deze manier meer regie voeren over hun leerproces. Aan de hand van deze ervaringen zijn kaders ontwikkeld voor het nieuwe examenprogramma. In eerste instantie zijn de leeruitkomsten uitgewerkt, daarna zijn een raamwerk voor het nieuwe examenprogramma en het toetsbeleid uitgewerkt. Voor de deeltijdvarianten van de opleidingen is een startassessment ontwikkeld dat sinds september 2021 als pilot wordt uitgevoerd. In het startassessment wordt voorafgaand aan de opleiding de leerervaringen van een student in kaart gebracht en zo mogelijk erkend. Vervolgens wordt een programma aangeboden dat is afgestemd op de eventueel erkende leerervaringen van de student.

Het nieuwe examenprogramma is vanaf studiejaar 2020 -2021 ingevoerd bij de opleidingen van het bètacluster. In eerste instantie is het examenprogramma ingevoerd bij de voltijdse variant van deze opleidingen, om zo met een grotere homogene groep studenten de eerste ervaringen op te doen. Deze ervaringen hebben al geleid tot bijstellingen in de propedeuse van het bètacluster. In het project Herontwerp worden deze ervaringen gedeeld met de overige opleidingen die het nieuwe examenprogramma vanaf september 2022 in gaan voeren. Bij de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis zijn de GOC en de Vakgroepsadviescommissie betrokken bij het ontwikkelen van het nieuwe programma. Het panel ondersteunt deze aanpak van implementeren. De ervaringen opgedaan bij een deel van de opleidingen zijn waardevol en leiden tot ontwerpeisen voor de voltijd- en deeltijdvarianten van de overige opleidingen.

In figuur 3 is te zien dat het nieuwe examenprogramma uit drie leerlijnen bestaat: Vakinhoudelijk Bekwaam, Vakdidactisch Bekwaam en Pedagogisch Bekwaam. De inhoud en de vorm van de leerlijn Vakinhoudelijk Bekwaam is in het nieuwe examenprogramma grotendeels gelijk aan de vakinhoudelijke cursussen van het staande examenprogramma. Het panel vindt dit terecht gezien de volgorde van de vakinhoudelijke kennis en vaardigheden. De opleidingen zijn leeruitkomsten voor deze leerlijn aan het op- en bijstellen. Het panel moedigt de opleidingen, en met name de opleiding Geschiedenis, aan om verbinding naar de landelijke kennisbases (tijdsvakken bij Geschiedenis) expliciet tot uitdrukking te laten komen in de leeruitkomsten.

Examenprogramma: raamwerk voor alle tweedegraads lerarenopleidingen			
Fase	Leerlijn	Modules*	EC
Propedeusefase	Vakinhoudelijk bekwaam	Opleidingsspecifiek (meerdere cursussen)	30
	Vakdidactisch ontwerpen	Vakdidactisch ontwerpen 1 (opleidingsspecifiek)	15
	Pedagogisch bekwaam	Pedagogisch bekwaam 1	15
Hoofdphase	Vakinhoudelijk bekwaam	Opleidingsspecifiek (meerdere cursussen)	46 of 51
	Vakdidactisch ontwerpen	Vakdidactisch ontwerpen 2 (opleidingsspecifiek)	15
		Vakdidactisch ontwerpen 3 in twee varianten: docent BO of docent VO (opleidingsspecifiek)	15
	Vakdidactisch begeleiden	Vakdidactisch begeleiden 1 (opleidingsspecifiek)	15
		Vakdidactisch begeleiden 2 (opleidingsspecifiek)	10 of 15
		Vakdidactisch begeleiden 3 (opleidingsspecifiek)	14
	Pedagogisch bekwaam	Pedagogisch bekwaam 2	15
		Pedagogisch bekwaam 3	15
Profileringsruimte	Minor	30	

* onderwijseenheden variërend van 15 tot 29 EC

Figuur 3; Een overzicht van het nieuwe examenprogramma voor alle tweedegraads lerarenopleidingen.

In de leerlijn Vakdidactisch Bekwaam worden vakdidactiek en algemene didactiek geïntegreerd. Daarbij maken de opleidingen onderscheid tussen het ontwerpen van het onderwijs en het uitvoeren van onderwijs. Door deze integratie wordt overlap tussen vakdidactiek en algemene didactiek zoveel mogelijk voorkomen. Daarnaast verwacht het panel dat het door het werken met leeruitkomsten mogelijk is om de didactiek beter aan te laten sluiten bij de praktijk op de leerwerkplek van de studenten. Het panel is positief over de opzet van deze leerlijn.

De opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis zijn voornemens in het nieuwe programma een verkorte route naar een dubbele diplomering op te nemen. Het moet dan voor ambitieuze studenten mogelijk zijn om in vier jaar zowel een tweedegraadsbevoegdheid voor Aardrijkskunde als voor Geschiedenis te krijgen. Dit is mogelijk omdat de opleidingen al een deel van het onderwijs (het Mens- en Maatschappij-deel) gezamenlijk aanbieden, door de minor te gebruiken voor het “andere” vak en door 10 EC per jaar bovenop de ‘mono’-opleiding te behalen in het “andere” vak. De opleidingen hebben een helder schema voor de nieuwe dubbele bevoegdheid opgesteld ten aanzien van de inhoud van het traject en zijn nu bezig met de operationele invulling. Het panel ziet dat deze route een toegevoegde waarde biedt voor studenten in het beroepenveld: er is vraag naar leraren die het brede Mens en Maatschappij gebied geheel kunnen aanbieden. Wel drukt het panel de opleidingen op het hart de studenten in dit traject goed te monitoren: er is toch sprake van een aanzienlijke additionele studielast. Uitval door de studielast van de dubbele bevoegdheid is niet wenselijk. Ook het behaalde niveau van vakspecifieke kennis en vakdidactiek bij de studenten zou onderdeel van deze monitoring moeten zijn. De opleidingen zijn voornemens de monitoring in te vullen met een onderzoek vanuit een lectoraat, hetgeen het panel ondersteunt.

Didactische uitgangspunten

De didactische uitgangspunten van de opleidingen sluiten aan op de onderwijsvisie van de hogeschool. De opleidingen nemen het sociaal-constructivistisch leren als uitgangspunt. Het leren wordt gezien als een actief en constructief proces, waarbij interactie een belangrijke rol speelt. Het panel herkent dit concept in de opzet van de opleidingen waarbij studenten actief leren op de hogeschool combineren met leeractiviteiten op de leerwerplek. Daarbij worden de studenten ondersteund door te leren in leerteams. In deze leerteams leren studenten van elkaar en met elkaar. De studenten stimuleren elkaar op deze wijze om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen. In dit ontwikkelproces worden ze begeleid en ondersteund door een leerteambegeleider.

Internationalisering

Instituut Archimedes heeft een visie op internationalisering uitgewerkt die herkenbaar is in de programma's van de opleidingen. De beperkingen door de coronamaatregelen zijn hierin meegenomen. Deze visie geeft aan dat studenten binnen de lerarenopleidingen bachelor worden voorbereid op het lesgeven aan diverse klassen met verschillende culturele achtergronden. Er zijn doelstellingen geformuleerd voor studenten: persoonlijke groei, taalverwerving, interculturele competenties, wereldburgerschap en reflectie op het eigen beroep door internationale vergelijkingen en ervaringen. De internationaliseringsdoelen zijn herkenbaar opgenomen in de beoogde leerresultaten zoals leeruitkomst U4 'bijdragen aan persoonsvorming en wereldburgerschapontwikkeling' en leeruitkomst U5 'Omgaan met diversiteit en bevorderen van inclusie'. Ook de leeruitkomsten P1 'Professionaliseren' en P3 'Professionele identiteit' hebben betrekking op het handelen, omgaan met en reflecteren op culturele diversiteit. De opleidingen werken deze doelen specifiek uit in hun programma's. Zo zijn de opleidingen Geschiedenis en Aardrijkskunde een samenwerking en studentenuitwisseling met de Hogeschool van Antwerpen gestart. Verder wordt er gebruik gemaakt van Engelstalige literatuur en vakartikelen. Bij de opleiding Aardrijkskunde zijn er in lijn met het profiel buitenlandse veldwerken voor alle studenten, die bijdragen aan de brede, algemene en culturele vorming van de studenten. Studenten noemen volgens de opleiding vooral de ervaringen in Marokko in dit verband.

Instroom

De opleidingen hanteren de wettelijke toelatingseisen. Als voltijdstudenten zich inschrijven krijgen ze een uitnodiging voor de studiekeuzecheck. Gedurende een dagdeel maken ze dan nader kennis met de opleiding en gaan ze na of de opleiding overeenkomt met hun verwachtingen. Aan het einde van de studiekeuzecheck vindt er altijd een kort individueel gesprek plaats met een begeleider van de opleiding. Met deeltijdstudenten vindt er altijd een individueel intakegesprek plaats. In dit gesprek komen mogelijke vrijstellingen en opties om de studie te versnellen aan de orde. Het intakegesprek leidt tot een overzicht van de gehele opleiding. Dit programmaoverzicht wordt vastgelegd in een studieplan dat onderdeel uitmaakt van de onderwijsovereenkomst. Vervolgens wordt deze overeenkomst in ieder geval jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. De opleidingen hanteren bij zowel de voltijd- als bij de deeltijdvariant een bindend studieadvies. Voltijdstudenten dienen na het eerste jaar van inschrijving minimaal 50 EC uit het propedeuseprogramma te hebben behaald om zich opnieuw in te kunnen schrijven. De deeltijdstudenten hebben hiervoor twee studiejaar de gelegenheid. Het panel is positief over de inzet van studiecoaches om de studievoortgang te verbeteren en de uitval te voorkomen. Ouderejaars studenten vervullen een waardevolle aanvullende rol in het begeleiden van de startende studenten.

Kopopleiding

Voor studenten met een recentelijk afgeronde vakverwante hbo- of wo-bachelor bieden de opleidingen het maatwerktraject 'Kopopleiding' aan. Bij een Kopopleiding wordt de kennis van het schoolvak van de opleiding als bekend verondersteld. De Kopopleiding is zodoende in zijn geheel gericht op de voorbereiding van het beroep van tweedegraads leraar. Het panel stelt vast dat de Kopopleiding voldoet aan het convenant dat door het Ministerie van OC&W en de HBO-raad is opgesteld. De tijdsduur van dit traject is één jaar en de omvang bedraagt 60 EC. Daarnaast stelt het panel vast dat de instroomeisen en het examenprogramma aansluiten bij de afspraken die landelijk zijn gemaakt in het Landelijk Overleg Kopopleidingen. Zo zijn de eindkwalificaties gelijk aan de reguliere voltijdse en deeltijdvariant van de opleidingen en is het onderwijs vooral gericht op het werkplekleren. De studenten die een Kopopleiding volgen, geven aan dat ze adequaat worden opgeleid tot tweedegraadsleraar in hun vakgebied.

Het programma van een Kopopleiding start vanaf het begin met het leren op de werkplek. De studenten maken per periode van tien weken een leerwerkplan. In dit plan geven ze de leerdoelen aan, beschrijven ze hoe ze eraan gaan werken en welk resultaat er wordt bereikt aan het einde van een periode. Naast het leren op de werkplek volgen deze studenten een aantal beroepscursussen uit het reguliere programma en een cursus vakdidactiek die behoort tot het schoolvak van de lerarenopleiding. De opleidingen hanteren bij de beoordelingen van de cursussen dezelfde criteria, rubrics en formulieren als bij de voltijdse varianten. De afronding van een Kopopleiding wijkt door de al aangetoonde kennis over de vakinhoud af van de voltijdse variant. De studenten zijn vrijgesteld van de LKT en het onderzoekend vermogen, omdat deze kennis en vaardigheden door de afgeronde bacheloropleiding al voldoende ontwikkeld zijn. Het onderzoekend vermogen is daarom in de kopleiding gericht op het maken van een vakdidactisch/vakinhoudelijk beroepsproduct en een vakoverstijgend beroepsproduct. Het eindniveau wordt bepaald aan de hand van het Assessment Startbekwaam. De beoordelingsprocedure van dit assessment is identiek aan het assessment in de voltijdse variant, zodat het eindniveau op dezelfde wijze wordt bepaald als bij de voltijdse en deeltijdvariant van de opleidingen.

Educatieve minor Beroepsonderwijs

Instituut Archimedes biedt de Educatieve minor Docent in het Beroepsonderwijs aan voor studenten die tijdens hun hbo-opleiding kennis willen maken met het verzorgen van beroepsonderwijs in de vakrichting van hun opleiding. Met deze minor beoogt Instituut Archimedes potentiële docenten te enthousiasmeren en bij te dragen aan de maatschappelijke vraag naar docenten in het beroepsonderwijs. Door het volgen van deze minor kunnen deze studenten al tijdens hun opleiding een deel van de benodigde pedagogische en (vak)didactische bekwaamheid verwerven. Als deze studenten na afronding van hun opleiding kiezen voor een kopopleiding of een aansluitende lerarenopleiding bachelor is het de bedoeling dat deze minor leidt tot een verkorting van de studieduur.

Het panel stelt vast dat de Educatieve minor Beroepsonderwijs voldoet aan de doelstellingen van deze minor. Het programma is opgebouwd uit cursussen van de conceptuele en integrale leerlijn van de lerarenopleidingen. De cursussen betreffen een cursus vakdidactiek, meerdere beroepscursussen en meerdere integrale cursussen Studie en Werk. De kennisbases en eindkwalificaties van de lerarenopleidingen zijn als uitgangspunt genomen voor deze cursussen. Door deze opbouw van de minor krijgen studenten goed de gelegenheid om zich te oriënteren op

de onderwijspraktijk van het beroepsonderwijs. Daarnaast is in een relatieschema aangegeven welke cursussen uit de kopopleiding of een aansluitende lerarenopleiding bachelor overeenkomen met de cursussen van de minor. Daardoor is het duidelijk hoe deze minor aansluit op een kopopleiding of een aansluitende lerarenopleiding bachelor en dat deze minor leidt tot de beoogde studieverkorting.

Docenten

De docenten beschikken in ruime mate over de benodigde kennis van hun vakgebied en de daarin relevante vakdidactiek. Daarnaast beschikken ze meer dan voldoende over praktijkervaringen in zowel de onderbouw van het algemeen vormend onderwijs als het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Het panel vindt het positief dat door de invoering van de onderwijsteams de docenten met een generieke onderwijskundige of pedagogische achtergrond meer verbonden zijn aan een opleiding. Deze docenten merken op dat zij nauwer zijn gaan samenwerken met de vakdocenten en dat zij meer betrokken zijn bij de studenten van hun opleiding.

De docenten van beide opleidingen zijn volgens het panel goed opgeleid, gemotiveerd en gepassioneerd voor hun vakgebied en het opleiden van leraren. De studenten roemen de vakinhoudelijke en vakdidactische kennis van de docenten en hun toegankelijkheid in de begeleiding. Studenten kunnen altijd terecht met vragen, krijgen veel feedback en vinden dat ze gehoord worden, meer als collega dan als student.

Het Aardrijkskunde team bestaat uit 12 personen (8,5 fte), die ook werken voor de Masteropleiding. Alle docenten hebben of een Mastergraad of hebben Onderwijskunde op universitair niveau afgerond. Eén docent is gepromoveerd. Een andere docent is bezig te promoveren en is daarbij verbonden aan het lectoraat Curriculum vraagstukken voor het funderend onderwijs. Vijf docenten hebben de Basiskwalificatie Examinering behaald en negen docenten zijn gecertificeerd als (expert)assessor.

Het team Geschiedenis bestaat uit 19 personen (14,9 fte). Ook in dit team hebben alle docenten een Mastergraad of ze hebben Onderwijskunde op universitair niveau afgerond. Een docent is gepromoveerd. Bij deze opleiding zijn twee docenten verbonden aan een lectoraat: het lectoraat Curriculum vraagstukken voor het funderend onderwijs en het lectoraat Werken in onderwijs. Acht docenten hebben de Basiskwalificatie Examinering behaald en dertien docenten zijn gecertificeerd als (expert)assessor.

Zeer recent zijn er bij alle opleidingen relatief veel nieuwe docenten bijgekomen door de extra gelden die beschikbaar zijn gesteld voor de lerarenopleidingen in het algemeen. Een aantal van hen is aangenomen als hybride docent. De hybride docenten zijn voor het grootste deel in dienst bij een opleidingschool en voor een deel in dienst bij Instituut Archimedes. Volgens het panel wordt op deze wijze waardevolle actuele kennis uit de beroepspraktijk binnen de opleiding gehaald en laat dit zien dat de opleidingen in toenemende mate met de scholen in de regio gaan samenwerken.

Er is voldoende aandacht voor het professionaliseren van docenten. Bij de overgang naar onderwijsteams zijn er voldoende middelen vrijgemaakt om de teamontwikkeling te ondersteunen. Jaarlijks zijn er minimaal twee studiedagen voor alle docenten van het instituut. Daarnaast wordt er bij de start van het studiejaar en van elke periode een professionaliserings-

en ontwikkeldag georganiseerd. Aanvullend zijn er specifieke professionaliseringsactiviteiten zoals over het werken met leeruitkomsten en over het geven van feedback bij leeruitkomsten. Daarnaast kunnen onderwijsteams zelf bepalen welke professionaliseringsactiviteiten nodig zijn. Ongeveer vijftien procent van de jaartaak kunnen de onderwijsteams besteden aan professionalisering en innovatieactiviteiten. De professionaliseringstijd is besteed aan de ontwikkeling van de leerlijnen van het nieuwe programma (vakdidactisch en pedagogisch bekwaam), programmatisch en digitaal toetsen en coachingsvaardigheden.

Onderwijs in coronatijd

Het onderwijs is tijdens de coronamaatregelen volgens het panel adequaat aangepast. Door de blend van leeractiviteiten en de digitale leeromgeving in Canvas kon het onderwijs goed op afstand doorgaan. Het onderwijs is met uitzondering van de periode september -november 2020 geheel online via MS Teams geven. De ervaringen van docenten en studenten hiermee waren redelijk goed, al was een aantal didactische werkvormen niet volledig uitvoerbaar. Voor Aardrijkskunde zijn de veldwerkopdrachten vervangen door opdrachten die thuis te maken waren, bijvoorbeeld door gebiedsverkenningen via Google Earth en kaarten. De leeropbrengst werd wel als minder ervaren. Bij de cursussen Studie en Werk en de leerteambijeenkomsten hebben de opleidingen extra aandacht besteed aan individueel welbevinden van de studenten. Er was hier meer aandacht voor binding en onderling contact.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Experiment leeruitkomsten:

- *De gehanteerde methoden en systemen van toetsing zijn geschikt voor leerwegonafhankelijk toetsen en beoordelen;*
- *De opleiding hanteert een heldere procedure voor toetsing, waarop de examinatoren zijn voorbereid;*
- *De examencommissie heeft daarbij een uitgesproken proactieve rol: zij hanteert een adequate methode om te borgen dat de leeruitkomsten voor individuele studenten worden gerealiseerd en dat examinatoren voldoen aan de vereiste kwalificaties om de leeruitkomsten op een eenduidige wijze te toetsen en te beoordelen.*

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De opleidingen hanteren een toetsbeleid dat van toepassing is op het staande en het nieuwe examenprogramma en ondersteuning biedt aan het leerwegonafhankelijk toetsen van leeruitkomsten. De opleidingen besteden voldoende aandacht aan de kwaliteit van toetsing. De borging van de toetskwaliteit voldoet door een duidelijke rolverdeling tussen de opleidingen en de examencommissie. De toetsprogramma's worden systematisch onderzocht en er is een goede dialoog gaande tussen examencommissie en de opleidingen. De uitvoering van de toetsing voldoet. Bij de toetsing in de integrale leerlijn worden uitgebreide beoordelingsformulieren met veel criteria gebruikt waarbij het proces en de algemene didactiek worden benadrukt. Het panel merkt op dat door de vele criteria en de uitgebreide rubrics de beoordelingen soms beperkt van een toelichting worden voorzien.

Onderbouwing

Toetsvisie en toetsbeleid

De opleidingen hanteren een toetsbeleid dat aansluit op de toetsvisie van Hogeschool Utrecht. Het toetsbeleid van de opleidingen is recent aangepast zodat het aansluit op het nieuwe examenprogramma op basis van leeruitkomsten. Volgens het panel biedt het toetsbeleid een hanteerbaar kader voor het staande en het nieuwe examenprogramma. Kenmerkend voor het toetsbeleid van de opleidingen zijn de volgende vijf pijlers:

1. Flexibel; de toetsing hoort flexibel te zijn en zoveel mogelijk aan te sluiten bij het leertraject van de studenten. Typend voor deze pijler is dat studenten keuzemogelijkheden krijgen in het moment van toetsing of de vorm van toetsing.
2. Verbinding; de toetsing maakt zoveel mogelijk de verbinding met de persoonlijkheid, individuele context en persoonlijke leervragen van de studenten. Deze pijler is bijvoorbeeld herkenbaar bij de toetsing van het werkplekleren. Studenten kunnen authentieke activiteiten en producten laten waarderen bij deze toetsing.
3. Ontwikkelingsgericht; de toetsing maakt onderdeel uit van het leerproces van studenten. Door toetsing weten studenten waar zij staan binnen de opleiding en krijgen ze ondersteuning bij het maken van keuzes of het focussen op bepaalde ontwikkelpunten.
4. Dubbelebodempincipe; voor lerarenopleidingen is het noodzakelijk dat studenten tijdens hun opleiding kennis maken met en geschoold worden in de diverse toetsvormen die bruikbaar zijn in de beroepspraktijk.

5. Extrapoleerbaarheid en leereffect; deze pijler is ten behoeve van het nieuwe examenprogramma aan het toetsbeleid toegevoegd. De toetsing van het nieuwe programma kent twee vernieuwingen; het programmatisch toetsen en het startassessment. Bij het programmatisch toetsen worden leeruitkomsten beoordeeld aan de hand van meerdere datapunten, bewijzen en prestaties die door studenten in een bepaalde periode zijn verzameld. De extrapoleerbaarheid betreft hierbij de mate waarin een prestatie is te extrapoleren naar een prestatie in andere contexten of praktijksituaties. Het leereffect houdt in dat de wijze waarop wordt getoetst bij de studenten een bepaald leergedrag oproept. Door het leereffect van de toetsing gaan studenten niet alleen leren vóór een toets maar ook leren ván een toets.

Toetsing in de conceptuele leerlijn

In de conceptuele leerlijn is de toetsing gericht op de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis en vaardigheden. Deze toetsing kent een variatie aan toetsvormen: er zijn digitale toetsen, schriftelijke opdrachten of tentamens, presentaties of mondelinge toetsen. Het panel constateert dat de opleidingen adequaat op diverse wijze toetsen, waarbij het leerproces van de studenten voldoende wordt ondersteund. De vereiste vakspecifieke kennis wordt, begrijpelijk, in kennistoetsen gemeten. Tijdens de coronabeperkingen is een aantal aanpassingen in de toetsing gedaan, die volgens het panel adequaat zijn uitgevoerd en gemonitord. Een positieve opbrengst van deze aanpassingen is dat sommige maatregelen voor docenten en studenten een verbetering bleken, waarop deze wijzigingen duurzaam in het toetsprogramma zijn opgenomen. Voorbeelden hiervan zijn het openboek tentamen 'Landschappen 2' en de inzet van het digitale toetsprogramma Testvision bij beide opleidingen.

Bij veel toetsen in de conceptuele leerlijn is er naast summatieve toetsing, sprake van formatieve toetsing die bijdraagt aan het leren van de studenten. Voorbeelden van formatieve toetsing bij de opleidingen zijn het beschikbaar stellen en bespreken van oefententamens, het geven van feedback op tussenproducten en reflecties, het organiseren van peerfeedback, de aanwezigheid van go/no go momenten en het voeren van discussies. Bij zowel summatieve als formatieve toetsing is het dubbelebodempincipe belangrijk, studenten zien door afwisselende toetsing welke toetsvormen ze zelf in hun praktijk kunnen gebruiken.

Het toetsbeleid is herkenbaar in de toetsing van de conceptuele leerlijn. Er is sprake van flexibiliteit, omdat bijna alle toetsen leerwegonafhankelijk zijn. Dit betekent dat studenten de cursus niet hoeven te volgen om de bijbehorende toets te kunnen doen. Bij Geschiedenis is het tevens mogelijk om bij een aantal cursussen een vakberoepsproduct in plaats van een tentamen en een verslag te maken. Een student kan in eigen planning, in overleg met de examinerator, bijvoorbeeld een lessenserie met een verslag opleveren. Bij de beroepscursussen zijn de pijlers verbinding en ontwikkelingsgericht herkenbaar. Zo zijn er beoordelingsmodellen ontwikkeld die het mogelijk maken dat studenten leerwegonafhankelijk worden beoordeeld. Met name deeltijdstudenten kunnen eerdere ervaringen inbrengen voor de beoordeling en laten zien dat ze de theorie met de eigen praktijk kunnen verbinden. Studenten worden volgens het panel passend getoetst met opdrachten en dossiers.

Toetsing in de integrale leerlijn

Het in de praktijk leren en onderzoeken wordt in de integrale leerlijn getoetst. Zoals in figuur 2 is aangegeven bestaat deze leerlijn uit de cursussen Studie en Werk, Beroepsproduct en het Assessment Startbekwaam. In de toetsen van Studie en Werk wordt het leerproces van de

studenten beoordeeld aan de hand van een beoordelingsgesprek waarvoor gedurende een semester een portfolio wordt opgebouwd. De cursussen starten telkens met de leervragen van de studenten die door de werkplekbegeleider en instituutsopleider van feedback worden voorzien. Studenten maken leerwerkplannen die worden geaccordeerd en uitgevoerd. In de loop van deze cursussen ontvangen studenten regelmatig feedback en feedforward over tussenproducten of lessen die zijn uitgevoerd. Vervolgens is het aan de studenten om weer op deze feedback te reflecteren en dit op te nemen in het portfolio zodat het ontwikkelproces van de studenten in gang wordt gezet. De zeer uitgebreide portfolio's worden op deze manier opgebouwd met leerwerkplannen, leerwerkverslagen, presentaties met bijbehorende bewijzen en lesbeoordelingen adviezen et cetera. van de werkplekbegeleider. Uit de bestudeerde portfolio's valt het panel op dat de leervragen van de studenten vooral gericht zijn op algemene didactiek en dat ze minder gericht zijn op de vakdidactiek. De leervragen laten zien dat de studenten enthousiast bezig zijn zich te ontwikkelen als leraar, maar dat de leervragen niet de volle breedte van de bekwaamheden omvatten die de studenten moeten aantonen. Het panel adviseert de opleidingen om de vakdidactici van de opleidingen nauwer te betrekken bij het opstellen en begeleiden van de leervragen van de studenten.

Naast Studie en Werk behoren de cursussen Beroepsproduct tot de integrale leerlijn. In deze cursussen ontwikkelen studenten hun onderzoekend handelen door middel van het doen van onderzoek en door het ontwerpen van een beroepsproduct. In de loop van de opleiding neemt de mate van complexiteit toe en voeren studenten het onderzoek steeds zelfstandiger uit. De beroepsproducten gaan hierbij steeds vergezeld van een onderzoeksverslag en een gebruikershandleiding. Bij het laatste beroepsproduct wordt de leerwerkplek nadrukkelijk als opdrachtgever betrokken bij het onderzoek. Bij de uiteindelijke beoordeling wordt naast het oordeel van de begeleider het advies van de opdrachtgever meegenomen.

Toetsing in het nieuwe examenprogramma

Het nieuwe examenprogramma heeft drie leerlijnen: de vakinhoudelijke, de vakdidactische en de pedagogische leerlijn. De beoogde toetsing van de vakinhoudelijke leerlijn is vergelijkbaar als in de conceptuele leerlijn van het staande examenprogramma. Bij de overige twee leerlijnen zal er sprake zijn van programmatisch toetsen. Om de leeruitkomsten aan te tonen maken studenten producten en voeren ze beroepshandelingen uit die van feedback worden voorzien door diverse personen. De feedback heeft bij programmatisch toetsen betrekking op drie vragen: 'Waar sta je nu?', 'Waar ga je heen?' en 'Wat kun je doen om daar te komen?'. De feedback komt van examinatoren maar ook van werkplekbegeleiders of medestudenten. Het panel ondersteunt de visie van de opleidingen dat voor de eindbeoordeling er duidelijke eisen worden gesteld aan de kwaliteiten van de feedback en aan het minimale aantal examinatoren dat feedback heeft gegeven.

Bij de opleidingen van het cluster Exact is het programmatisch toetsen sinds september 2020 ingevoerd bij de voltijdse variant van deze opleidingen. De opgedane ervaringen hebben geleid tot aanpassingen en worden door de projectgroep Toetsing meegenomen bij de implementatie van het nieuwe examenprogramma dat per september 2022 vanaf het eerste jaar bij alle opleidingen wordt ingevoerd.

Startassessment

In het herontwerp wordt deeltijdstudenten de mogelijkheid geboden om bij de start van de opleiding in het startassessment leeruitkomsten te laten beoordelen. Het startassessment biedt de

deeltijdstudenten de mogelijkheid om bij de start van de opleiding leeruitkomsten te laten beoordelen. Studenten kunnen daarvoor buitenschoolse leerervaringen leerwegaafhankelijk laten beoordelen. Dit gebeurt aan de hand van een portfolio met bewijsmateriaal, dat als het van voldoende niveau is, kan worden gewaardeerd. In het studiejaar 2020/2021 en studiejaar 2021/2022 zijn de eerste ervaringen opgedaan met het startassessment. Vanaf september 2022 wordt het startassessment bij de deeltijdvarianten van alle opleidingen ingevoerd. Het panel adviseert de opleidingen bij de startassessments de studenten proactief te wijzen op mogelijkheden om een eigen leerroute en toetsing uit te werken. Beide opleidingen bieden, bijvoorbeeld door de leeruitkomsten bij Studie en Werk, in principe al meer flexibele mogelijkheden, maar tot heden volgen studenten in feite de standaardroute.

Kwaliteit van toetsing

Het ontwerpen, ontwikkelen en uitvoeren van toetsen is volgens het panel in het algemeen van een goede kwaliteit. Bij alle opleidingen is minimaal één van de docenten ook een toetsexpert. De toetsexperts van alle opleidingen komen regelmatig bijeen onder leiding van de Instituut Expertgroep Toetsing en Beoordeling (IETB). Tijdens deze bijeenkomsten vindt intervisie plaats en worden nieuwe ontwikkelingen besproken of uitgewerkt. De toetsexperts ondersteunen hun collega's binnen de opleiding weer bij het ontwerpen, uitvoeren en verbeteren van hun toetsen. Periodiek worden de toetsprogramma's van alle opleidingen geanalyseerd door de IETB op validiteit, betrouwbaarheid en op functies en condities, zoals inzichtelijkheid, aanvaardbaarheid, haalbaarheid en organisatie.

Het panel concludeert dat de toetsing bij de opleidingen valide en betrouwbaar wordt uitgevoerd. De aspecten van de landelijke kennisbases en de beoogde leerresultaten worden (conform de dekkingsmatrix) afgetoetst. Bij de beoordeling wordt veel gebruik gemaakt van duidelijke rubrics. Deze werkwijze maakt dat de toetsing, ook vooraf, transparant is voor studenten. Het panel constateert dat de opleidingen bij opstellen en uitvoeren van toetsing werken vanuit het vierogenprincipe en regelmatig kalibreren over toetsing, met name bij de generieke onderdelen. Deze, volgens het panel belangrijke, overleggen worden over het algemeen informeel gevoerd en niet genotuleerd. Het panel adviseert de uitgevoerde kwaliteitsborging minder informeel uit te voeren en wel vast te leggen. Dit maakt overdracht van kennis mogelijk en faciliteert bijvoorbeeld de onderbouwing van de toetskwaliteit naar de examencommissie en andere partijen.

De beoordelingen die het panel heeft ingezien waren navolgbaar uitgevoerd. Wel vindt het panel de toelichting op de beoordelingen bij de opleiding Geschiedenis regelmatig karig: een opmerking als 'goed' geeft weinig inzicht voor de studenten op het vereiste niveau. Bij de opleiding Aardrijkskunde zijn de toelichtingen op de beoordelingen voldoende tot uitgebreid. Bij toetsing van de pilots met leeruitkomsten bij het onderdeel Studie en werk van beide opleidingen vindt het panel de beoordeling van de verschillende examinatoren wisselend uitgewerkt. Sommige examinatoren geven heel uitgebreid feedback per beoordelingscriterium en andere docenten kleuren alleen het oordeel aan in de rubric. De oordelen zijn herkenbaar, maar over de toelichting op de rubrics kan een betere afstemming plaatsvinden. Studenten geven aan tevreden te zijn over de feedback die zij ontvangen tijdens hun studie, vooral omdat zij mondeling toelichting krijgen op de beoordelingen en omdat zij op conceptversies van producten al feedback ontvangen.

Borging van kwaliteit toetsing en beoordeling

De examencommissie is ingesteld voor alle opleidingen samen. Volgens het panel borgt de examencommissie adequaat de kwaliteit van toetsing en examinering. De afstudeereenheid bestaat uit drie producten waarvan de kwaliteit van elk product op een passende wijze wordt geborgd. Zo zijn recent enkele aandachtspunten geadresseerd en verbeterd, zoals de nakijktermijn van het beroepsproduct. De examencommissie geeft aan dat het archiveren van toetsresultaten een aandachtspunt is waarin verbeteringen zijn doorgevoerd maar ook nog verdere verbetering nodig is. Het panel ondersteunt deze constatering van de examencommissie en adviseert de opleidingen om de archivering van toetsen verder te verbeteren.

De examencommissie onderzoekt systematisch de toetsing, wijst examinatoren aan en controleert het examenprogramma. Het panel is van mening dat de examencommissie constructief samenwerkt met de productmanagers en curriculumverantwoordelijken van de opleidingen. Uit het jaarverslag van de examencommissie blijkt dat er regelmatig overleg plaats vindt met de IETB, het management van de opleidingen en de projectgroep Toetsing over de toetsing in het nieuwe examenprogramma. De examencommissie heeft hierbij vooral de borgende taak. In deze rol wordt de examencommissie door de opleidingen ook actief betrokken bij het borgen van het startassessment.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Experiment leeruitkomsten:

- *De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten.*

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Aan de hand van de bestudeerde eindwerken stelt het panel vast dat de beoogde leerresultaten van het staande examenprogramma bij alle opleidingen worden gerealiseerd. Om een indruk te krijgen van het nieuwe examenprogramma heeft het panel tussenproducten uit de leerlijn Studie en Werk beoordeeld waarin met leeruitkomsten is gewerkt. De beoordeelde tussenproducten geven het panel het vertrouwen dat in het nieuwe examenprogramma de beoogde leerresultaten zullen worden gerealiseerd.

De opzet van de afstudeereenheid leidt tot een complete beoordeling van de gerealiseerde resultaten. Het panel is positief over het in toenemende mate betrekken van de opdrachtgever bij het goedkeuren van het onderzoeksdossier. Het onderzoek krijgt daardoor meer waarde voor de opdrachtgever en de beroepspraktijk. Het panel merkt hierbij op dat de beroepsproducten en de leervragen bij Studie en Werk in het algemeen vaak ingaan op generieke vraagstukken en adviseert, vooral bij de opleiding Geschiedenis, om meer nadruk te leggen op de vakdidactische inhoud bij het Beroepsproduct 3 en het Assessment Startbekwaam. Het eindniveau van de opleidingen wordt in de gezamenlijke onderdelen van het afstuderen toereikend op bachelorniveau aangetoond. De inhoud van het afstuderen is passend bij het werkveld. Bij de beoordeelde tussenproducten ziet het panel mogelijkheden voor studenten om meer ruimte te benutten bij het aantonen van de leeruitkomsten.

De opleidingen sluiten goed aan op het beroepenveld in de regio. De afgestudeerden voelen zich goed voorbereid op het beroep van leraar. Niet enkel voor Aardrijkskunde en Geschiedenis maar ook voor het leergebied Mens en Maatschappij. De werkgevers merken op dat afgestudeerden in staat zijn om hun ontwikkelbehoefte en leervragen goed te verwoorden en daarop actie te ondernemen. Volgens het panel laat dit zien dat afgestudeerden het vermogen hebben om zich blijvend te ontwikkelen na afronding van hun opleiding.

Onderbouwing

De afstudeereenheid

De afstudeereenheid bestaat voor alle opleidingen uit vier onderdelen: het Assessment Startbekwaam, het Beroepsproduct 3, de Landelijke Kennistoets en een vakspecifieke cursus. Deze onderdelen samen geven volgens het panel een compleet beeld van de gerealiseerde leerresultaten.

In het Assessment Startbekwaam laten studenten zien dat ze op bachelorniveau functioneren. Het assessment bestaat uit een portfolio van bewijsstukken waarmee studenten hun bekwaamheid aantonen. Na de presentatie over de bekwaamheid van de student wordt een

criteriumgericht interview afgenomen door een examiner van de opleiding en een gecertificeerd assessor uit het beroepenveld. Vooraf bestuderen zij het portfolio en bespreken ze de gespreksonderwerpen van het criteriumgerichte interview.

In het Beroepsproduct 3 tonen studenten aan dat zij over het gewenste onderzoekend vermogen in de beroepspraktijk beschikken. In eerste instantie beschrijven studenten in een dossier de context, het onderzochte probleem en de ontwerpeisen van het beroepsproduct. Na een positieve beoordeling van dit dossier gaan de studenten het beroepsproduct ontwikkelen en testen in de praktijk. Voor de eindbeoordeling schrijven studenten een samenvatting van het onderzoek, beschrijven ze het beroepsproduct met een bijbehorende handleiding en maken ze een PowerPointpresentatie. Het eerste dossier wordt beoordeeld door twee examinatoren van de opleiding. Het panel is positief over het betrekken van de opdrachtgever bij het goedkeuren van het onderzoeksdossier. Het onderzoek krijgt daardoor meer waarde voor de opdrachtgever en de beroepspraktijk. Bij de eindbeoordeling wordt de opdrachtgever van de opleidingsschool betrokken.

De beheersing van delen van de vakinhoudelijke en vakdidactische kennisbasis wordt in de Landelijke Kennistoets geborgd. Aanvullend wijst elke opleiding één cursus aan waarin het vakinhoudelijke en vakdidactische eindniveau exemplarisch tot uiting komt.

De afstudeereenheid van het nieuwe examenprogramma

Het nieuwe examenprogramma bestaat uit de drie leerlijnen Vakinhoudelijk Bekwaam, Vakdidactisch Bekwaam en Pedagogisch Bekwaam. De afstudeereenheid van het nieuwe examenprogramma is ten tijde van de visitatie nog niet vastgesteld. Vanaf studiejaar 2022 – 2023 zal in de onderwijs- en examenregeling van alle opleidingen de afstudeereenheid worden vastgelegd. Voor het bepalen van de afstudeereenheid zijn enkele kaders afgesproken ten aanzien van het vierogenprincipe, het werken met leeruitkomsten en de omvang van de onderwijseenheden.

Beoordeelde eindwerken

Het panel heeft van de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis acht studentendossiers geselecteerd en beoordeeld. De eindwerken betreffen vier afstudeereenheden van de voltijdse variant van een opleiding. De tussenproducten zijn cursussen in de deeltijdvariant van de opleidingen waarbij met leeruitkomsten is gewerkt. In bijlage 2 is per opleiding aangegeven welke cursussen dit betreft.

Het panel concludeert voor beide opleidingen dat het bachelorniveau toereikend wordt aangetoond in de eindwerken van het afstudeerdossier (bestaande uit de beoordeling en bewijsstukken van het Assessment Startbekwaam en gemaakt werk en beoordelingen van het Beroepsproduct 3 en de vakspecifieke cursus). De onderliggende stukken en de beoordeling van het Assessment Startbekwaam tonen voor de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis aan dat de studenten voldoen aan de wettelijke bekwaamheidseisen en de landelijke generieke kennisbasis. De onderdelen van Beroepsproduct 3 zijn bij Aardrijkskunde en Geschiedenis relevant en op niveau. Ten aanzien van de Assessments Startbekwaam merkt het panel op dat er wel erg veel en brede bewijzen worden aangeleverd. Hier zou meer focus en beperking van de omvang en bovendien meer nadruk op vakdidactiek mogen worden aangebracht.

Voor de opleiding Aardrijkskunde zijn van vier studenten het Beroepsproduct 3, de documentatie Assessment Startbekwaam en het exemplarisch vak inclusief beoordelingen beoordeeld. Het panel merkt op dat niet de gehele onderzoekscyclus en de gehele onderwijscyclus naar voren komt. Wel tonen studenten goed aan dat ze in staat zijn om aardrijkskundeonderwijs te kunnen ontwerpen dat past bij de profilering van de opleiding: ga met Aardrijkskunde naar buiten en haal de wereld bij Aardrijkskunde naar binnen. Het panel ziet in het afstuderen voorbeelden van opleidingsoverstijgende projecten en vindt dit ook in het afstuderen van meerwaarde voor de rol van de student in het werkveld. Zo is er voor het Beroepsproduct 3 een lessenserie ontwikkeld over de duurzaamheidsdoelen van de Verenigde Naties. De leerlingen maken in deze lessenserie een website over de VN die aansluit bij een lessenserie over Europa. Een ander voorbeeld is een lessenserie over de industriële revolutie voor het vmbo waarin gepersonaliseerd leren mogelijk wordt gemaakt. De opgeleverde beroepsproducten passen binnen het beroepenveld Mens en Maatschappij en zijn relevant voor de opdrachtgever. Het panel adviseert de opleiding om studenten in het beroepsproduct en het assessment aan te moedigen de gemaakte keuzes duidelijker te verantwoorden. Dit betreft zowel de onderbouwing van hun eigen visie op onderwijs als op de door hen gebruikte literatuur.

Voor de opleiding Aardrijkskunde is de vakspecifieke cursus in de afstudeereenheid de cursus 'Nederlandse Landschappen 2'. Het panel vindt dat deze cursus een goed beeld geeft en past in de focus van de opleiding. Het panel ziet dat in deze cursus de vakinhoud en vakdidactiek samenkomen. De rode draad in deze cursus is het ontwikkelen, organiseren en uitvoeren van een aantal dagexcursies naar landschappelijk interessante gebieden. De door de studenten ontwikkelde cursusgids wordt beoordeeld. Daarnaast maken studenten een schriftelijk tentamen met open (casus)vragen waarvoor ze de kennis hoofdzakelijk zelf moeten verwerven.

Voor de opleiding Geschiedenis heeft het panel van vier studenten de afstudeerdossiers ingezien inclusief de beoordelingen. Voor Beroepsproduct 3 is bijvoorbeeld een lessenserie ontworpen met zelfstandig uit te voeren geschiedenis bronopdrachten. De opdrachten beogen de analyse- en evaluatievaardigheden van havoleerlingen te bevorderen. Een ander voorbeeld is een serie oefeningen Historische vaardigheden voor mavoleerlingen. Deze beroepsproducten sluiten voldoende aan bij de focus op historisch redeneren. Daarnaast sluiten de producten aan op actuele vragen van opdrachtgevende scholen en de werkzaamheden in het latere beroepenveld. Het panel vraagt aandacht voor de taalbeheersing van de studenten. Bij een aantal beroepsproducten en bewijsstukken van het assessment is het taalniveau volgens het panel te laag. Daarnaast is in de beoordelingen van de ingeziene eindwerken niet goed te herleiden hoe zelfstandig een student tot het eindproduct is gekomen. Dit zou volgens het panel een waardevolle aanvulling zijn bij de beoordeling van het beroepsproduct.

Het exemplarische vak voor Geschiedenis is de cursus 'Nederland in een polariserende wereld'. Studenten leggen een schriftelijke theorietoets af en schrijven een historisch werkstuk waarbij ze een Wiki-pagina moeten maken die gericht is op leerlingen van vmbo-basisberoepsgericht. Het panel vindt de exemplarische cursus goed passen bij de nadruk op historisch redeneren en ziet dat vakinhoud en vakdidactiek goed samenkomen in de cursus. Studenten verwerven gedeeltelijk zelfstandig kennis en inzicht ten aanzien van recente ontwikkelingen in Nederland in relatie tot de wereldgeschiedenis. Het verleden wordt gekoppeld aan huidige maatschappelijke discussies. Ter ondersteuning van het werkstuk zijn er hoor- en werkcolleges. Het werkstuk is deel van de onderzoekslijn van de opleiding en studenten maken gebruik van diverse (inter)nationale bronnen.

Tussenproducten van pilots met leeruitkomsten.

De opleidingen hebben in het kader van het Experiment leeruitkomsten pilots uitgevoerd om ervaringen op te doen met leeruitkomsten. De pilots vonden plaats bij de cursussen Studie en Werk uit het eerste, tweede en derde leerjaar. In de cursussen Studie en Werk tonen de studenten hun leerproces aan en hoe ver ze zijn in hun functioneren als leraar. Ze maken hiervoor een zelfanalyse en stellen een leerwerkplan op aan de hand van leeruitkomsten. De leeruitkomsten zijn gerangschikt naar kerntaken zoals in figuur 1 is aangegeven. Bij deze taken zijn indicatoren opgenomen die behoren bij de niveaus van de eerste drie leerjaren van de opleidingen. Studenten verzamelen bewijzen, met eventuele feedback van de werkplekbegeleider, en presenteren de bereikte ontwikkelingen.

Beoordeelde tussenproducten

Het panel heeft van de opleidingen Aardrijkskunde en Geschiedenis elk van vier studenten (totaal acht studenten) de dossiers en bewijzenmappen, inclusief beoordelingen en observaties, van een cursus Studie en werk (1B, 2B of 3B) bestudeerd. Uit de stukken blijkt dat studenten vooralsnog kiezen voor een redelijk standaard opzet in het leerwerkplan ten behoeve van het aantonen van de bijbehorende leeruitkomst. Het panel moedigt de opleiding aan studenten te stimuleren meer eigenheid en originaliteit te gebruiken bij het aantonen van een leeruitkomst.

De leervragen die studenten opnemen (bij de cursussen 2 en 3) vanuit hun zelfanalyse, omvatten niet de volle breedte van de uiteindelijk aan te tonen bekwaamheden als startbekwaam leraar. Het panel adviseert de opleidingen er bij de begeleiding van studenten op toe te zien dat de studenten bij de zelfanalyse de wettelijke en landelijke bekwaamheden meenemen bij het bepalen van hun leervragen. Daarnaast kan de vakdidactische component, zeker bij de opleiding Geschiedenis, verder worden versterkt in (het uitwerken van) de leervragen.

De bestudeerde dossiers vanuit de pilot Studie en Werk geven het panel, met inachtneming van bovengenoemde adviezen, vertrouwen dat studenten ook in het nieuwe examenprogramma de beoogde leerresultaten zullen behalen.

Functioneren afgestudeerden

Het panel constateert dat de opleidingen in het algemeen goed aansluiten op het beroepenveld. Door de samenwerking met de opleidingsscholen en de nauwe contacten met werkplekbegeleiders worden de studenten tijdens de opleiding goed voorbereid op het beroep van tweedegraadsleraar. Werkplekbegeleiders en vertegenwoordigers van opleidingsscholen geven aan dat afgestudeerden goed functioneren in de praktijk en dat ze beschikken over de juiste kwalificaties om succesvol als tweedegraadsleraar aan de slag te gaan.

Een alumnionderzoek uit 2019 liet zien dat studenten tevreden waren over het eindniveau van de opleidingen en de bereikte vakinhoudelijke en vakdidactische competenties. Uit een klein onderzoek uit 2021 bleek dat de alumni zich competent en goed toegerust voelen als leraar, waarbij ze tevens benoemden dat de opleidingen aanstaande leraren goed begeleidt. Een alumnus Geschiedenis gaf aan dat de opleiding gezien wordt als een goede investering in de professionele toekomst.

De opleiding Geschiedenis heeft drie keer per jaar een bijeenkomst voor alumni, waar oud studenten die werkzaam zijn in het onderwijs bij elkaar komen om over actuele zaken te spreken

en waar input wordt opgehaald voor curriculumvraagstukken. Soms zijn er gastsprekers, bijvoorbeeld over deze curriculumvraagstukken. Bij de opleiding Aardrijkskunde worden er drie keer per jaar teachmeets georganiseerd waarin good practices uit het werkveld worden gepresenteerd voor en door alumni.

Eindoordeel over de opleidingen

	Lerarenopleiding Aardrijkskunde	Lerarenopleiding Geschiedenis
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet

De voltijd- en deeltijdvariant van de lerarenopleidingen bachelor Aardrijkskunde en bachelor Geschiedenis voldoen op alle standaarden aan de basiskwaliteit van het beoordelingskader. De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis van de positieve kwaliteit over de vier standaarden komt het panel tot een positief eindoordeel over de opleidingen als geheel. Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding lerarenopleidingen Aardrijkskunde en lerarenopleiding Geschiedenis van Hogeschool Utrecht als **positief**.

Aanbevelingen

Standaard 2

- Monitor de gevolgen van de additionele studielast voor de studenten en het niveau van vakspecifieke kennis en vakdidactiek bij de studenten in het dubbele bevoegdheden traject.

Standaard 4

- Leg meer nadruk op de vakdidactische kennis en bekwaamheid bij de onderdelen van het afstudeerprogramma en dan met name bij het assessment startbekwaam, vooral bij de opleiding Geschiedenis.

Deel III

Bijlagen

1. Bezoekprogramma

Programma eerste visitatiedag, dinsdag 23 november 2021

11.15 -12.45	Inloop, vooroverleg en lunch kernpanel
12.45 – 13.45	Gesprek over ontwikkelingen 2017 – 2022 en borging hbo-niveau met: <ul style="list-style-type: none">- Instituutsdirecteur, portefeuille onderwijs & innovatie, Samen opleiden, Contractactiviteiten;- Opleidingsmanager Mens, Natuur & Gezondheid portefeuille HRM & professionalisering;- Opleidingsmanager MVT (Duits, Frans, Spaans), portefeuille Toetsing;- Opleidingsmanager Mens, Natuur, Techniek, portefeuille Beroepsvoorbereiding;- Opleidingsmanager Mens & Maatschappij, portefeuille Kwaliteitszorg;- Opleidingsmanager Nederlands, Wiskunde, NT 2, portefeuille Marketing & Communicatie, Digitale geletterdheid.
14.00 - 14.45	Gesprek over herontwerp opleidingen en beroepsvoorbereiding met: <ul style="list-style-type: none">- Lid projectteam Herontwerp, flexibilisering en leeruitkomsten;- Curriculumverantwoordelijke en product manager Beroepsproducten (Beroepsvoorbereiding), lid projectgroep Herontwerp;- Portefeuillehouder Beroepsvoorbereiding en Onderwijsvernieuwing (herontwerp);- Curriculumverantwoordelijke Beroepsvoorbereiding, voorzitter instituutsbrede projectgroep Toetsing, lid projectteam Herontwerp;- Expert Assessment Startbekwaam (Beroepsvoorbereiding), lid projectteam Herontwerp.
15.00 – 15.45	Gesprek met examencommissie en Instituuts Expertgroep Toetsen en Beoordelen (IETB) over kwaliteit en kwaliteitsborging met: <ul style="list-style-type: none">- Voorzitter examencommissie;- Vicevoorzitter examencommissie;- Lid examencommissie, portefeuille startassessment deeltijd;- Voorzitter IETB;- Lid IETB;- Portefeuillehouder toetsing;- Beleidsadviseur kwaliteitszorg.
16.00 -16.45	Samen toekomstgericht opleiden: <ul style="list-style-type: none">- Rector A. Roland Holst College, Hilversum (Gooische Scholenfederatie, GSF);- Bestuurder CVO Groep Zuidoost Utrecht, voorzitter Regionaal Netwerk van Opleidingsscholen, lid Raad van Advies/ULOA;- Schoolopleider bij het Minkema college en projectleider AOS (Academische opleidingsschool);- Voorzitter college van bestuur Calscollege;- lid Raad van Advies, ULOA, Graduate School of Teaching UU;- Rector Academie 10, lid Raad van Advies;- Beleidsmedewerker Werkplekieren IA, projectleider Academische opleidingsscholen;- Curriculumverantwoordelijke Studie en Werk (Beroepsvoorbereiding), Instituutsopleider.
16.45 -18.00	Nabespreking kernpanel en voorbereiding gesprekken volgende dagen.

Programma cluster Aardrijkskunde en Geschiedenis, donderdag 25 november 2021

8.00 -8.30	Inloop commissie
8.30 – 9.15	Vooroverleg kernpanel met vakdeskundige Aardrijkskunde en Geschiedenis
9.15-10.00	<p>Docenten opleiding Geschiedenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opleider voltijd/deeltijd, afstudeerprogramma, lid ontwikkelteam herontwerp; - Opleider en intakecoördinator voltijd en deeltijd; - Opleider Beroepsvoorbereiding voltijd/deeltijd begeleider S&W voltijd/deeltijd, lid ontwikkelteam herontwerp; - Opleider voltijd/deeltijd, begeleider S&W, lid ontwikkelteam herontwerp; - Curriculumverantwoordelijke vak en opleider voltijd/deeltijd , begeleider S&W, lid ontwikkelteam herontwerp; - Opleider voltijd/deeltijd, begeleider S&W, Hogeschoolhoofddocent, curriculumverantwoordelijke vak, opleider voltijd/deeltijd Ba/MA, lid ontwikkelteam herontwerp, lid lectoraat, TLN;
10.15 – 11.00	<p>Docenten opleiding Aardrijkskunde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Curriculumverantwoordelijke, opleider voltijd/deeltijd BA/MA, begeleider S&W; - Opleider Beroepsvoorbereiding, begeleider S&W; - Opleider voltijd / deeltijd BA/MA, begeleider S&W; - Opleider voltijd /deeltijd BA/ MA; - Opleider voltijd/deeltijd BA/MA.
12.00–12.45	Lunchpauze
14.00- 15.00	<p>Studenten opleiding Aardrijkskunde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jaar 2 voltijd; - Jaar 3 voltijd; - Jaar 2 deeltijd; - Jaar 4 deeltijd. <p>Studenten opleiding Geschiedenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jaar 2 voltijd (VAC); - Jaar 4 voltijd; - Jaar 3 deeltijd; - Jaar 4 deeltijd.
15.00–15.15	Pauze
15.15 – 16.00	<p>Alumni Aardrijkskunde en Geschiedenis</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alumnus Aardrijkskunde, Roland Holst; - Alumnus Geschiedenis.
16.00–17.15	Nabespreking Aardrijkskunde en Geschiedenis
17.15 -17.30	Overleg kernpanel
17.30–18.00	Terugkoppeling naar alle belangstellenden

2. Bestudeerde documenten

Documenten Inleiding:

Beschrijving project Digitale geletterdheid/digitale,
Concept Managementplan & Begroting IA 2022,
Didactiek; project Herontwerp; project Student teacher journey,
Framework nieuwe examenprogramma,
Organogram Instituut Archimedes,
Overzicht planning implementatie nieuwe examenprogramma bij opleidingen BA,
PPT Opleidingsmodel Teacher Journey.

Documenten Standaard 1:

Aardrijkskunde: Dekkingsmatrix,
Aardrijkskunde: Handleiding Leeruitkomsten vak,
Algemeen Leeruitkomstenboekje (LU) 2, 2019,
Beleidsplan Internationalisering Instituut Archimedes 2017-2020,
Geschiedenis: Dekkingsmatrix,
Geschiedenis: Handleiding Leeruitkomsten vak,
Legitimering leeruitkomsten Instituut Archimedes,
Protocol verbeteren en verantwoorden van afstuderen in het hbo 2.0,
Reglement Raad van Advies,
Samenstelling Raad van Advies,
Toekomst internationalisering 2020-2025.

Documenten Standaard 2:

Aardrijkskunde Cursusomschrijvingen vak en cursussen beroepsvoorbereiding 2021/2022,
Aardrijkskunde Studiegids 2021/2022,
Aardrijkskunde: Onderwijsovereenkomst deeltijd + studieplan,
Beroepsvoorbereiding: Documenten over begeleiding en werken in leerteams,
Beroepsvoorbereiding: informatie over Beroepsproduct 1,2,3 en cursushandleidingen,
Examencommissie: Vrijstellingenbeleid Instituut Archimedes 2021-2022 BA,
Geschiedenis Cursusomschrijvingen vak en cursussen beroepsvoorbereiding 2021/2022,
Geschiedenis Studiegids 2021/2022,
Geschiedenis: Onderwijsovereenkomst deeltijd + studieplan per opleiding,
Gids Studie en Werk bij de Minor Docent Beroepsonderwijs,
Kwalificatieprofiel opleiders Aardrijkskunde en Geschiedenis,
Relatieschema minor,
Relatieschema Kopopleiding,
Samen opleiden door Hogeschool Utrecht en Academie tien leraren met lef,
Studiegids Kopopleiding VT 2021/22,
Studie en Werk Gids VT DT jaar 2 3 4 (2020-2021 en 2021-2022),

- Beoordeling eindproducten Studie & Werk VT/DT 1A t/m 3B,
- Canvas Studie & Werk VT/DT 1A en 1B,
- Didactisch Analyse formulier – lesplan,
- DOT Instrument voor Docent Observatie en Reflectie v1.1,
- Gids voor werkplekbegeleiders 2021-2022,
- Leerwerkplan alle jaren,
- Praktijkbeoordeling Studie & Werk VT/DT 1A t/m 3B,
- Samen opleiden - HU website voor schoolopleiders en werkplekbegeleiders,
- Zelfanalyse leeruitkomsten ontwikkelingsniveau 2,
- Zelfanalyse leeruitkomsten ontwikkelingsniveau 3.

Documenten Standaard 3:

Advies van Examencommissie, juni 2020,
Beoordelingsformat Docent Beroepsonderwijs,
Beslisboom alternatieve toetsvormen,
Casus Docent Beroepsonderwijs,

Eisen voor het aanwijzen van examinatoren,
 Evaluatie Pedagogisch Bekwaam 1 en vakdidactisch Bekwaam Exact,
 Handleiding Startassessment deeltijd 2021/2022,
 Jaarplan Examencommissie 2020,
 Jaarverslag Examencommissie 2020,
 Memo Examencommissie m.b.t. startassessment, 2021,
 OER 2021/2022,
 Projectbrief Toetsing,
 Stappenplan aanpassing toetsprogramma,
 Studiehandleiding Docent Beroepsonderwijs,
 Toetsbeleid 2020.

Documenten Standaard 4:

Aardrijkskunde: Cursushandleiding exemplarisch vak met toetsinformatie,
 Alumnionderzoek 2019; Resultaat enquête 2021,
 Beroepsvoorbereiding: Aantekenformulier Assessment Startbekwaam,
 Beroepsvoorbereiding: Beoordelingsformulier Assessment Startbekwaam,
 Beroepsvoorbereiding: Handleiding Assessment Startbekwaam,
 Beroepsvoorbereiding: toetsinformatie Beroepsproduct 3,
 Beroepsvoorbereiding: toetsinformatie Studie & Werk,
 Geschiedenis: Cursushandleiding exemplarisch vak met toetsinformatie,
 Geschiedenis: Informatie over essay,
 Onderzoek eindniveau Assessment Startbekwaam (in Jaarverslag Examencommissie 2019/2020),
 Onderzoek eindniveau Beroepsproduct 3, 2019,
 Onderzoek framework nieuwe examenprogramma (zie advies Examencommissie standaard 3).

bestudeerde studentendossiers			
Lerarenopleiding	Variant	Programma onderdeel	Aantal dossiers
Aardrijkskunde	Voltijd	Afstudeereenheid	4
	Deeltijd	Studie en Werk uit jaar 1, 2 en 3	4
Geschiedenis	Voltijd	Afstudeereenheid	4
	Deeltijd	Studie en Werk uit jaar 2 en 3	4
Totaal			16

3 Leerlijnen en cursussen staande examenprogramma

Aardrijkskunde

	Fysische Geografie	Sociale Geografie	Vakdidactiek & vaardigheden	Synthese
Jaar 1	Actieve Aarde	Stadsgeografie	Vakdidactiek en vaardigheden 1	Regio 1: Europa
	Landschappen van Nederland 1	Bevolkingsgeografie		
Jaar 2	Ecologie en landschap ¹	Economische geografie	Vakdidactiek en vaardigheden 2 Lesgeven in Mens en Natuur ²	Regio 2: Alpen
	Water en duurzaam Waterbeheer	Geografie van ontwikkelingslanden	Ontwerpen van interdisciplinair onderwijs ³	
Jaar 3	Weer en klimaat	Ruimtelijke Inrichting	Afstudeerrichting Beroepsonderwijs: Mens en Maatschappij en Educatief ontwerpen ⁴ OF Afstudeerrichting AVO: Aardrijkskunde in H/V en Educatief ontwerpen ⁵	Regio 3: Marokko
	Landschappen van Nederland 2	Politieke en Culturele Geografie		

Geschiedenis

	Algemene geschiedenis	Nederlandlijn	Historisch redeneren	Vakdidactiek
Jaar 1	Historisch Overzicht		Historisch redeneren 1	Vakdidactiek Propedeuse
Jaar 2	Niet-Westerse geschiedenis	1400-1600 Op weg naar de Republiek	Themavakken religieuze geschiedenis	Vakdidactiek 1
	Themavakken: cultuurgeschiedenis	1600-1800 De Republiek		
		1800-1900 Het Koninkrijk		
Jaar 3	Thema Grootmachten	Nederland in een polariserende wereld (20ste eeuw)		Lesgeven in Mens en Maatschappij VO en BO (samen met aardrijkskunde)
		Staatsinrichting		Educatief ontwerpen Mens & Maatschappij (samen met aardrijkskunde)

¹ Vakoverstijgende cursus, met biologie

² Vakoverstijgende cursus, met verschillende bèta-vakken

³ Vakoverstijgende cursus, met verschillende bèta-vakken

⁴ Vakoverstijgende cursus, met geschiedenis

⁵ Elementen uit deze cursus zijn vakoverstijgend, met geschiedenis